

ANÓ

FEMINISTA FOLYÓIRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ára 40 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2*50 K

Az angol parlament május 4-én 529 szavazattal 40 ellenében elfogadta a nőknek a 30 éves korhatárhoz kötött választójogát.

Magyarország megújhodása

Írta: Bedy-Schwimmer Rózsa.

Holt kéz feküdt Magyarország szívéen. Nem is holt kéz: holt ököl. Rettenetes, tapadó súlya behorpasztotta a nemzet mellét. Alatta a szív mind gyöngébben dobogott. A nemzetnek külső ellenség fojtogatásától elgyöngült teste legnagyobb ellensége, gróf Tisza István öklének súlya alatt, mintha daléit volna.

A sziklasúlyú holt öklöt Magyarország ifjú királya most lefejtette a nemzet testéről. Felszabadultunk. A szívünkben kiszorított vér élénkebben kering megint. Lélegzünk. Akarni tudunk. Élni akarunk: szabadon, emberségesen, vérözönök veszélyétől megszabadított jövő felé.

A holt súlytól megszabadított nemzet első életnyilatkozása: Magyarország megújhodásának alapkövetétele.

Az irtózatossá válástól elsápadt emberiség leg-tisztázottabb problémájának, a népek demokratizálásának megoldása ielé indult erélyes lépésekkel Magyarország népe, amikor a választójog egytetemesítése jegyében erejét tömöríteni kezdte.

Az ország demokratizálásáért folyó küzdelem és ezen belül a mi külön vívott legsúlyosabb, többször a siker mesgyéjét is érintett küzdelmünk jelentős állomás-hoz ért június 2-án: a fővárosi polgárság és munkásság választójogi bizottságának megalakulásával. A nőkre is

kiterjedő, általános, egyenlő és titkos választójog megvalósítását tűzte ki célul. Ezzel hivatalos demokratikus oldalról is a reálpolitika előterébe jutott a nők politikai egyenjogúsítása, melynek a háború előtt a magya! hivatalos demokrácia és radikalizmus esküdt ellensége volt.

Június 2-ika azonban nem hullott érett gyümölcsként Ölünkbe. Tizenkét évi szüntelen, a nőmozgalom történetében is páratlan odaadással és kitartással folytatott országos munka kellett ahhoz, hogy a nők politikai egyenjogúsítása a férfiak egyenjogúsításával egyenlő fontosságú kérdésként kerüljön a gyakorlati napi politika szőnyegére. De bármily hatalmas, céltudatos és áldozattal teljes volt a feministák munkája, a háború véres leckéje, az orosz forradalom társadalmi hatása és az angol nők választójogának megvalósítása is kellett ahhoz, hogy a feministák tizenkét éve hangoztatott követelése a megvalósítás elé jusson.

Nekünk nem kellett világot döntő háború kegyetlen tanítása annak megismeréséhez, hogy nemzetek ereje attól függ: mennyi erő jut szabad kifejezésre egy-egy nemzetben belül. Mi szervezkedésünk első percétől kezdve,, bel- És külpolitikai viharok és tespedések hullámozása közben pihenés és megszakítás nélkül, szüntelenül küzdöttünk hazánkban a nők politikai egyenjogúsításával elérhető erőttöbbletéért.

Június 2-ika nekünk feministáknak új lehetősége-

ket, de új feladatokat és küzdelmeket is nyitott meg.

Bizony új küzdelmeket is.

Mi, akik ellenségei vagyunk a titkos diplomáciának és a szövetségesek közötti súrlódások eltitkolásának: nem tartjuk eltitkolandónak azt, hogy június 2-ika és 8-ika közt tiszta, nagy örömről parázsra hamut hintettek új szövetségeseink, kik a 8-iki tüntetés előkészítésénél a nők választójogának kifejezett követelését kihagyták. Táborunk jogos és szükséges politikai bizalmatlanságánál fogva nagyobb áldozatot nem hozhatott a szövetségi hűségnek, mint hogy ezúttal elfogadta a jóhiszemű tévedéssel való mentegetőzést.

Június 8-ika volt Magyarország demokratikus erőpróbája. Az Ország beszélt. Félre nem ismerhető és nem magyarázható nyelven. Beszélt a proletariátusa, polgársága, arisztokráciája. És beszélt a király. Egy nyelven beszéltek: férfiak és nők.

Június 8-ika Magyarország vértelen forradalma volt. Megszületett belőle a párturalmi zsarnokság tradíciója alól felszabadult politika. Az előítélet nélküli fiatalos lendületű politika lehetősége.

Politikai trustöket robbantott Magyarország ifjú királya. A precedensek, monopolisták korszakát lezárta.

Külső és politikai belső ellenségtől megkínzott társadalmunk békemobilizációja kezdődött június 8-án, amikor a férfiak és nők százezreinek léptei dübörögtek Budapest utcáin és amikor egy politikai tradícióktól nem kötött fiatal ember vette kezébe a Magyarország megújodása felé törekvők jogokkal felfegyverzését.

Még hullik fiaink szíve vére. Hegyen, völgyön, légtérben, vízben még pusztítja önmagát az emberiség. De Június kettő és június nyolc az emberiség martyriumától összezúzott életreménységünk újjáélesztése.

Károly király két szózata a nemzethez.

Április 28-iki szózatából

... és megfelelő javaslatokat terjesszen Elém, amely a nemzetnek a jelen világmérvőzés sorsdöntő napjaiban tanúsított bámulatraméltó erő kifejtése és hazafias magatartása fölött érzett hálás elismerésem a népjóléti intézkedések egész sorozatában és a választójognak oly kiterjesztésében juttassák kifejezésre, amely a magyar állam létérdekeinek tekintetbevételével a nagy időknek és a nép által hozott áldozatoknak megfelel.

Május 8-iki szózatából

És benső köszönettel emlékszem meg a hazafias magyar nők példás magaviseletéről, akik nehéz időkben állhatatosságuk, gazdasági téren kifejtett tevékenységük és a felebaráti szeretet erényeinek hathatós gyakorlása által örök időkre kiérdemelték a haza elismerését.

Miután Károly király elismerését a választójognak oly kiterjesztésében kívánja kifejezésre juttatni, amely a nagy időknek és a nép által hozott áldozatoknak megfelel, kétségtelen, hogy a nőket nem szándékozik kizárni elismerésének gyakorlati kifejezéséből.

A feministák a királyhoz.

Károly király május 8-iki szózata alkalmából a Feministák Egyesülete a következő sürgőnyt intézte hozzá:

»Felségednek a magyar nő munkásságát és áldozatait méltányoló meleg szavai kitartásra buzdítanak munkánkban. Bízva-bízunk Felségednek mély igazságosságában, amely az idők hatalmas szózatát megértve népei boldogítására a jogkiterjesztést legfőbb segítő eszköznek ismeri el. De nekünk csak akkor lesz igazán módunkban az anyai lélek embermentő erejével közreműködni a haza újjáépítésének munkájában, ha a polgárjogot a nőkre is ki lógják terjeszteni. Bízva reménykedünk, hogy Felséged, aki elismerte a magyar nők! érdemét, meg fogja segíteni a nőket abban, hogy mint egyenjogú polgárai a hazának dolgozhassanak a nemzét felvirágoztatásán.«

A magyar nő dicsérete.

Ha szavakkal jóllakhatna az ember, a jogokra éhes magyar nők nagyon meg lehetnének elégedve. Mert a sok szidás, az örökös, az általános szidás közepette, íme egyszerre csak megcsendült a dicsérő szózatok áradata.

Május 1-én olvastuk gr. Tisza Istvánnak, a nagy feministafalonak a dunántúli ref. egyházkerület pápai közgyűlésén április 30-án mondott beszédét. A tanítókat, tanárokat buzdítva mondta: »Nem mondom, hogy tanáraink a fronton küzdő férfiaktól tanuljanak. Tanuljanak a magyar nőtől, aki itthon az élet számtalan bajával küzd. És amint a magyar asszony, a magyar feleség, a magyar anya helyettesíti a családapát, küzd, és lankadatlan buzgalommal, jajszó és panasz nélkül dolgozik és fárad, úgy tanáraink is törekedjenek stb.«

Károly király május 8-án kelt és május 12-én publikált szózata a nemzethez: a következő passzusban szólt a magyar nőről:

»És benső köszönettel emlékszem meg a hazafias magyar nők példás magaviseletéről, akik nehéz időkben állhatatosságuk, gazdasági téren kifejtett tevékenységük¹ és a felebaráti szeretet erényeinek hathatós gyakorlása által örök időkre kiérdemelték a haza elismerését.«

A vezérkari főnök az olasz harctérről kiadott május 28-iki jelentésében mondja:

»Hogy az ellenségnek az Isonzónál tizenhat csatánap folyamán nem sikerült semmiféle számbavető előnyt kiküzdnie, ebből a sikerünkben bőséges rész jut a férfiak és nők ezreinek, akik a mögöttes országrészek hadifelszerelési műhelyeiben hazafias szellemtől eltelve hűségesen és fáradhatatlanul végzik nehéz, de a hadrakelt seregre nézve döntő fontosságú munkájukat. A haza örök hálája illeti őket.«

A haza örök hálája nem lehet: jog az egyiknek, jogtalanság a másikkal.

A király elismerő szavához a sajtó is hozzátűzte a maga dicsérő szavait.

Így pl. Az Újság:

»S nemcsak a király lovagiasságának, hanem a tapasztalatból mentett meggyőződésének tudjuk be, hogy külön és rendkívül melegséget sugárzó szavakban méltatja a hazafias magyar nők példás magaviseletét úgy a gazdasági munka, mint a felebaráti szeretet terén. A magyar nő mindig vállvetve küzdött a magyar férfival a hazáért és a nemzet becsületéért. A ragyogó példákhoz és hazafias tradíciókhoz méltónak bizonyult ennek a nemzedéknek az asszonya is. A királynak ez a hódolata a magyar női erényeknek visszhangja saját hódolatunknak s örök időkre ragyogó glóriával övezi anyáinknak, hitveseinknek, nővéreinknek és leányainknak fejét.«

Budapesti Hírlap:

»A hazafias magyar nők érdemét minden érdemkeresztnél szebben magasztalja» amidőn azt mondja rólok, hogy Örök időkre kiérdemelték a haza elismerését.«

Pesti Napló:

»A király köszönetet mond a nőknek is azért a nemes és önfeláldozó türelemért, amellyel a mindenféle, addig el sem képzelt gyötrelmet elviselték.«

Pesti Hírlap:

»A másik, jóleső érzést a királyi kéziratnak az a néhány sora árasztja, amely a hazafias nőkről szól. S a nőkről szólván már a magyar jelzöt is elibük írta a király. A hazafias magyar nők példás magatartásának adózik első ízben gyöngéden nemes szavakkal. S a betűk mögül egy királyi nő megértő szemefénye is kiragyo, a szenvedő és dolgozó magyar nő vigaszt kereső tekintetbe kapcsolódik.«

Pester Lloyd:

»Végül a nő, ki tiszteletet és csodálatot érdemlő bátorsággal és oly férfias erő kifejtéssel végezte munkáját, mely eddigi szociális helyzete fölé emeli, teljesen pótolta a hiányzó férfi munkáját, stb., stb.«

Alkotmány:

»Oda vetődik a fényből egy sugár a szellemi és anyagi erők csodálatraméltó megfeszítésével véghezvitt munka hőseire: a mezőgazdákra, az ipari munkásokra, a bányászokra, a hazafias magyar nőkre, mindazokra, akik e nehéz napokban bátorsággal és kitartással »a hazának fennállásáért és becsületéért küzdő hősközhöz méltóknak bizonyultak.«

Ha szavakkal jóllakhatnánk, most hosszú időre beteltünk volna. De mi jogokra vagyunk éhesek s azért, amikor az udvarias szavakat udvariasan elismerjük, mindannak a végzett és még ránk váró munkának önértével, amelynek annyi szép, virágos szóval adóztak, mondjuk: a szavak után most már a tetteket várjuk! A gazdasági téren kifejtett tevékenység és a felebaráti szeretet erényeinek hathatós gyakorlásának fokozottabb érvényesítése érdekében választójogot Magyarország nőinek!

A bűnösök bűnöse.

Nincsen az a bűn, amit rá ne olvasnának a háború egyik legszánalmasabb áldozatára: a nőkalauzra. Ahogy régebben a telefonos kisasszony volt minden mérgünk, boszúságunk levezetője, úgy most a nőkalauz lett a nő értéktelenségének, mihasznosságának társadalmi szimbóluma. Pofozógép, amelyre a hadinyereményes pöffeszkedés és a hadiveszteséges nyomor-irritáció egyaránt lesújt idegességének feleslegével. A nőkalauzban büntetik forgalmi anarchiánk vétkeit. Nem tudják be jajvára, hogy férfikalauz, ilyen körülmények közt sohasem volt próbára téve. A nőkalauz rozoga, a túlszűfolttság minden elképzelhető határán túlmenően telt kocskban szorong és dolgozik fegyelméletlen közönséggel. Ezért a régebbi hasonló férfimunka nehézségeit ezerszeresen túlhaladó munkájáért ma is kevesebb bért kap férfikollégájánál.

A kaluznak május 1-e előtt napi 2.80 korona fizetése volt, a nőkalauznak 2,60. A fizetésjavítás óta pedig kalauz kap első évben 3.—, második évben 3.10, harmadik évben 3.20; nőkalauz kap első évben 2.80, második évben 2.90, harmadik évben 3.— koronát.

Május 1-e előtt egyenlő háborús pótlékot kaptak férfie; nőkalauzok. A fizetésjavításkor a Közúti urai e téren is ráeszméltek az egyetlen üdvözítő ideálra: egyenlő munkát, de egyenlőtlen fizetést férfi- és nőmunkások közt. Május elseje óta a szolgálatban tényleg eltöltött minden napra a kalauz 1.50, a nőkalauz pedig 1.— korona háborús pótlékot kap.

Budapest bűnbakja: a magát, családját, sokszor szüleit, testvéreit is eltartó nőkalauz tehát keres havi 84 — kor. (30-szor 2.80), háborús pótléka 26.— kor. (26 szolgálati nap). Tehát havi 110 koronából éljen. És éljen a családja. Tiszta legyen. Művelt, finom, pallérozott modorú. Türelmes, nyájas. Igen jógyomrú (hogy lenyelhesse modortalan utasok minden durvaságát). És mindenk felett tisztelje a közütit és az ő urait, legfőképen pedig Sándor Pál vezérigazgató urat, aki mint országgyűlési képviselő is képét viseli annak az elvnek, hogy a nőre kötelességet róhatunk rogyásig, de jogra nincs ígérnie. Rettenthetetlen ellenzője ő persze a nők választójogának is.

Méltányosságot!

Írta: báró Fejérváryné Szilassy Laura.

A tudásra vágyó vagy kenyérkeresetre utalt nők előtt az egyetem már régen kitérte kapuit. Ezzel sok új, az ország haladását közölről érintő pálya is nyílt meg számukra. Mindezideig azonban még ott tartunk, hogy a legkorlátoltabb férfi az ország ügyeibe választójogánál fogva beavatkozhat, holott az értelmiség akárminő magas fokán álló és a közérdeket bárminő szerencsés körülménnyel szolgáló nőtől e jogot következetesen megtagadják.

Mily különös elgondolni, például, hogy egy komoly tanulmányokat végzett, felvilágosodott s a legüdvösebb szociális érzéssel bíró, kiterjedt birtokok tulajdonosnője, az országgházban legjobb meggyőződésének semmi érvényt sem szerezhethet, amikor legkezdetlegesebb műveltségű alkalmazottja, kevés földje és még kevesebb iskolai révén, szavazatával esetleg eldöntheti, hogy ki legyen az, aki a kerületet a törvényhozásnál képviselje. És mily különös elgondolni, hogy ha a parlamentben a képviselők nem csupán nemüknél fogva, hanem csak valamely általános műveltségről tanúskodó vizsga alapján foglalhattak volna helyet, a nők kétségkívül már rég bebizonyították volna, hogy

Az ország a nők választójoga mellett

ők is méltók a törvények alkotásában való aktív részvételére. E mellett szólnak különben ama országok tapasztalatai is, ahol a nőket a képviselőházba befogadták. Befolyásuknak köszönhető számos különösen üdvös szociálpolitikai vonatkozású törvény alkotása. (Hogy utóbbi minő fontos volna nálunk, azt csak azok tudják igazán, akik e tekintetben országunk szomorú elmaradottságát sínylik.)

Ma, amidőn a szabadelvűbb áramlatok nyomán arról van szó, hogy a nép e rettenetes idők alatt kifejteti hősiességét a választójog kiterjesztésével ismerjék el, önkéntelenül felmerül újból ennek az egyenlőségnek gondolata és lehetetlen itt is párhuzamot nem vonni a férfi és nő érdemei között, és akkor mit látunk? Amíg a távolban, határainkon túl, a hazája védelméért küzdő katonát találjuk, addig a határon belül, ott a nő aki jól lehet százszoros gondtól gyötörve, mégis emberfeletti erővel dacol a szörnyű háborúval reánk szakadt s az ország egyensúlyát szüntelen fenyegető veszedelmek minden fajtájával. A tűzhelynek gondját viseli, a jövő nemzedék felett örökdió, az elszórt férfi helyébe lép és lehetővé teszi a belső élet további folyását. A tudomány, közgazdaság, szociálpolitika és jótékonyosság terén a megmenthetőt épségben tartja, helyreállítja, a jövőre épít! És ahol a férfiakat kell előkészültséggel bíró nők helyettesíteni, a reájuk bízott feladatnak eleget is tesznek.

Amikor tehát a nő a hazaszeretet s kötelességérzet nevében itthon minden erejét a közjó szolgálatába állítja, ki tagadná, hogy a nemzet érdekét ép úgy védi, mint a férfi kitarása a fronton? S nem a legtermészetesebb méltányosság-e akkor, hogy ő is, a visszatérő harcossal egyenlő jutalomban részesüljön? Hogy az ő segítségével elért eredmények további fejlesztésében, az ország további haladásában, a legtöbb garanciát nyújtó módon a törvényhozás munkájában való hozzájárulásával résztvehessen?

Kitüntetésekről.

E lap hasábjain nem sok szó esik kitüntetésekről. Kivételesen mégis foglalkozunk az emberi hiúság I kisedés játékaival. Gróf Tisza István új választójogi tervezetében szerepet játszottak a hősi kitüntetések. E militarista választójogi torzideával kapcsolatosan meg akarjuk állapítani, hogy a nők egész sora kapott vitézségi kitüntetést Tisza István formulája tehát e kitüntetett nőkkel nyitná meg a parlamentarizmust a nők előtt. A női választójog körüli abszurdítások múzeumának díszpéldánya lenne a miniszterelnök úr szép új formulája. Ad vocem kitüntetések. A király valami irtó nagy rendjelt adományozott Czernin külügyminiszter úrnak. Kifejezetten békemunkájáért.

Nők a stockholmi szocialista konferencián.

A német kisebbségi párt delegátusai közt Luise Zietz asszonyt, a dán párt pedig Nina Bang asszonyt küldte ki a stockholmi konferenciára.

Legfontosabb és gyakorlati szempontból legmesszebb horderejű eseményünk a fővárosi választójogi blokknak a nők választójoga programba vételével június 2-án történt megalakulása. Az eseményt lapunk vezető helyén külön méltatjuk. Itt azokat a május hó folyamán, a fővárosi akció előtt felmerült jelenségeket regisztráljuk, amelyek bizonyítják, hogy a nők választójoga szerte az országban érvényesülésre tör.

A Feministák Egyesülete kérdőívvel fordult az országgyűlési képviselőkhöz a nők választójoga ügyében. Az eddig beérkezett 64 válasz közül 51 a nőjogok mellett, 13 ellen foglalt állást.

A Népszava az orosz forradalom kitörése óta legtöbb választójogi cikkében kifejezetten »a nőkre is kiterjedő« általános választójogot követelte.

A Pesti Hírlap május 13-iki számában, Porzsolt Kálmán az »Esti Levél«-ben a nők választójogát követeli.

A Világ május 15-én »A nő a háborúban« c. cikkben áll a nők választójoga mellé.

A »B. A.« ápr. 22-iki vezércikkében a konzervatív mértékben követelt választójogot nőkre és férfiakra egyaránt kívánja kiterjeszteni.

A keresztény szocialista egyesületek országos szövetségének május 27-én tartott közgyűlésén az elnök, Giesswein Sándor az általános, a nőkre is kiterjedő választójogot követelte a szövetség nevében.

A kassai ügyvédi kamara május 29-én tartott közgyűlésén indítványt terjesztett be, hogy a kamara foglaljon állást az általános, egyenlő, titkos és községenkénti választójog mellett. Dr. Kendi Zoltán javasolta, hogy a kamara foglaljon állást évi jelentésében a nők választójoga mellett. Magyarországon körülbelül három millió kereső nő van és méltánytalanság, hogy a férfiakkal egyenlő kulturális fokon levő és a kötelességek teljesítésében is egyenlő polgárok csupán nemük miatt kizárassanak a politikai jogokból. A közgyűlés hangsúlyozta ugyan, hogy a nők politikai jogának jogosultságát nem vonja kétségbe, a mai zavaros politikai viszonyok között azonban az indítványt időszerűtlennek tartja.

A vidéki tekintélyes sajtó is élénken foglalkozik a kérdéssel. Május hó folyamán a következő lapokban találtunk meglehangú vezércikket a nők választójoga mellett:

»Bars«, »Délmagyarországi Közlöny«, »Fogarasi Hírlap«, »Hétfői Újság« (Szabadka), »Hunyadvármegye«, »Keszthelyi Hírlap«, »Komáromi Újság«, »Mezőtúri Hírlap«, »Nagyág«, »Nagykároly és Vidéke«, »Nyírvidék«, »Pápai Lapok«, »Rába-vidék«, »Szigetvár és Délsomogyi Szilágyság«, »Tolnamegyei Közlöny«, »Újvidéki Napló«.

(Kérjük vidéki olvasóinkat, közöljék velünk, ha olyan lapban is találtak e kérdést érintő cikkeket, amelyeket itt még nem soroltunk fel Szerk.)

A Feministák Egyesülete felhívására nagyszabású akciót indít a nők választójoga mellett: a Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége, a Nőtisztviselők Országos Egyesülete.

Az ország számos tekintélyes, szociális reformokat szolgáló egyesülete a Feministák Egyesületének meleg szimpátiáját fejezte ki a nők választójogáért folyó akcióért.

A Férfiliga a nők választójoga érdekében országos nagy mozgalommal készíti elő parlamenti akcióját a nők választójoga érdekében.

A nőnevelés a pacifizmus szolgálatában.

Írta: Nánay Béla.

A politikai hisztéria szerint a békesség egyedül üdvözítő eszköze a győzedelmes békekötés. Minden később kiújult háborút ennek a hitnek görög tűzével világítottak meg. Már Káint is az a »modern« diplomáciai belátás vezette, hogy ha Abelt agyonüti, Isten haragja szeretetté enyhül s megbékél vele. Csakhogy a béke is olyan, mint a házasság: nem elég megkötni, fent is kell tartani, s ez a nagyobb munka. A háborút különböző energiaforrásokból táplálkozó erő készíti elő évtizedeken át, rendszeresen, számító körültekintéssel, az érdekek csoportosításával, a közgondolkodás befolyásolásával. Ezzel az erővel kell szembe állítani egy másik erőt, amely állandóan és rendszeresen megbénítja amatt a destructiv erőt, s meggátolja, hogy a tömeget mozgásba hozza. Itt kapcsoljunk ki két mesét: hogy a béke legkényelmesebben érzi magát a szuronyok hegyén; mert ez titkos háború; hogy diplomáciai okmányok pecsétjei megszilárdíthatják; mert ez csak bizonytalan idejű fegyverszünet. Nem elégségesek magukban még a békét biztosító intézmények sem. Aminthogy minden intézmény működése az emberektől függ. A hadifilozófusok szerint a háború az emberi természetben rejlik. Ezt a természetet ápolni, erősíteni, egyeduralkodóvá tenni a logikátlanság legmagasabb, azaz legmélyebb toka. Ezt az erőt irtani, nyesni, átalakítani kell, amint átalakította pl. a fejlődés az emberi természetben rejlő emberevő hajlamot. Az állandó béke megalapozása tehát a nevelésre vár. A harcra nevelt emberiség híven megfelelt ennek a céljának. Ha békére nevelik, nem fogja bántani az a gondolat, hogy nem mehet a háborúba s nem dalolhat harci dalt.

A háború cselekvő alanyai s még inkább szenvedő tárgyai a férfiak. Természetes volna a békére való nevelést náluk kezdeni. Az ő nevelésük azonban, mint sok más egyébben, ebben sem tud szabadulni a múlttól, legalább hamarosan nem. A jövő egyelőre szintén nem sok jóval biztat. Az államokban az irányítás azok kezében van, akiknek bűn a háború. Mint emberi szokás szerint minden bűnünket szépítjük, úgy szépítik a háborút is. A tárgyilagos kritikát a hadiérdekre való tekintettel ma megtiltják. A tárgyatlant azonban elrendelik. A fejletlen gyermeki lékekben felállítják azokat a hadi emlékeket, amelyeknek a köztereken való felállítását eltiltotta a porosz minisztérium. A háború után ugyancsak megtiltják a történelem, a múlt szentsége érdekében. Megindul a romantikus hamisítás: akik tűzmentes helyekről tüzeltek az emberi indulatokat, széppé fogják hazudni a rútat, nagy idővé a törpeség korát Akik illetékesek volnának megmondani: szép volt-e, édes volt-e »a nagyidő«, elnémultak örökre. Akik átéltek a nagy vihart, nem jutnak szóhoz az ujjongás nagy lármájában. De szóhoz jut a Horatius, aki a filippii ütközetben inkább a gyors futást választotta s a nyugalom éveiben megírta, hogy »édes és szép dolog a hazáért meghalni.« Ezt a hipnózist alkalmazták az irányítók a fiuk nevelésénél, hogy a háborúk engedelmes tárgyai legyenek. Egyúttal intezívebbé teszik a katonás nevelést, mert a fegyverrel szerzett békét csak fegyverrel lehet megszilárdítani. Ezzel folytatódik a circulus vitiosus, amellyel a politikai hisztéria magát keríti be.

A nőnevelésnél másként áll a dolog. A nőnevelés mentes mindattól, ami militarizálhatná.* A nőknek nincs történelmi emlékü, magasztos tradíciójuk. A háborúval szemben múltjuk tabula rasa. Az amazonok legendájával s néhány szórványos esettel szemben a nők történetében nincs olyan harcias esemény, amelyre hivatkozni lehetne: ilyenek voltak őseitek, kövessétek őket. A történelemnek véres, kegyetlen lapjai nem érdeklik a leányokat. A fiúk történettanárai legnagyobb hatást azzal érték el, ha hangulatosan szavaltak KARTHAGO erőfeszítéséről, a vallásharcok vallástalan küzdelmeiről, vagy KINIZSIRÓL, ki — hogy a költővel beszéljünk — jó fajmagyar, volt, mert százakat ölt, el nem mulasztta egy csatát, s egy halott pogányt a fogára vett, Míg ezeket csillogó szemekkel hallgatják a fiúk, a leányok unalmasnak találják, mint valami böjti prédikációt. A történelmi nevelés nem ragadja meg a leányok hiúságát, nem kelt tel bennük vágyat a rossz versekben és beszédekben magasztalt hősi név után.

Az irodalmi nevelés szintén a katonai célt szolgálta. Harcias történetek, hősökre babért fonó költemények foglalták le e nevelés javát. Költemények harcoló nőkről nincsenek. Gondoljunk csak a magunk irodalmára: az egri nők vitézsége némán hagyta a lantokat. A mi kiválóan hadi költészetünk más példát sem tud felmutatni. Rozgonyiné, a galambod ostrom hőse nem harcol, életet ment ott, ahol a férfierő csak halált osztani tud. A rímek csengése nem tudja belopni a női leiekbe a fegyverek zaját.

A történelem és az irodalom vannak a harci nevelés eszközeiül hivatva. A nőnevelésben nem érnek cél. A testi nevelés szintén távol áll e céltől. Katonai rendgyakorlatok, katonai drill nem teszik őket engedelmes hadi objektumokká. A fiúkba már itt belecsepegtetik az előítéletet: katonává kell lennie, mert erejét ott lejtethi ki. Felébresztik benne a hiúságot: tartsa magát olyan legénynek, mint a másik. Megbénítják a gondolkozás! bátorágát, gyávává teszik a gyávaság vádjával szemben. Testi neveléssel ezt az erő érzetét, ezt a káros ambíciót nem lehet a leányokban felkelteni. Női hivatásukra kell testüket fejleszteniök s ez egészen más irányt szab testi nevelésüknek.

A hadmentes női nevelésbe beilleszthető és beillesztendő a kutúrközösség, a felebaráti szeretet gondolata, a nemzetek fölött álló eszme. Mindez egyezik a női természettel. Erre szoktak hivatkozni, ezt szokták magasztalni, ha a nőnevelésről s a női jogokról esik szó. Ez a nőt egyenesen a béke fentartására utalja. A háborúban sem jut neki más szerep, mint a béke munkáját tovább folytatni, a háború által ütött sebeket a béke eszközeivel gyógyítani, az elhagyott béke állapotát megőrizni, hogy ha visszajön a harctól sanyargatott férfi, megtalálja azt, amit rombolnia kellett. A nő hivatását csak úgy töltheti be, ha követi a szabin nők példáját s oltja a tüzet, amelyet a férfiak gyújtottak. Természetének megfelelő nevelés tehát erre neveli.

De tegyük fel, hogy a nőnevelésben egyideig csak nagyon kis helyet nyer a nemzetek fölött álló eszme. Még így is a békét fogja szolgálni a nőnevelés. A mai háború a nők lelkére általában egészen más hatást gyakorol, mint általában a férfiakéra. Lehet, hogy a romantikus hamisításnak sikerül a szerezcsenmosdatás. A

*Így kellene, hogy legyen; de sajnos, nincs egészen így. Szerk.

nő előtt azonban nem lesz ez a háború sem más, csak valami nagyon közönséges dolog. A háború miatt nagy férfihány áll be, amelynek épen úgy megtesz a reakciója, mint minden társadalomban a nőhiánynak. A férfiak egy nagy része nyomorék és beteg lesz, tehát a házasság szempontjából kevéssé értékes és kívánatos. Az apa nélkül maradt leányok nevelése, tanulása, az életben való elhelyezkedése sok akadályba fog ütközni, s ezek az ütközések a leányokban felkeltik a háború gyűlöletét. Léggérlelhetlenebb ellenségüket látják ebben, amely az élet igen értékes részeitől: az apától, a küzdelem nélküli gyermekkortól, a férjtől, vagy az egészséges, ép férjtől fosztotta meg őket. A maguk helyesen felfogott érdekében pacifisták lesznek.

Ezt elősegíti az utódok szeretete is. Ama sok jelszó között, amelyek a háború céljai gyanánt egymásután vetődtek fel, minden összefüggés nélkül, az utódok jobb életének biztosítása is szerepelt. Az utódok életét a nő többre értékeli, s érdekét jobban szívén viseli, mint a férfi. Ábrahám családi érdekéből elűzi Ismaelt, Hágár vele megy a puszta és megmenti. Brutus kivégeztette a maga fiait, Pókainé nem tud választani, hogy melyiket szeresse. Lássuk, mi igazság van aljban, hogy a harc az utódok életéért folyik? Az utódok »életszépítésük« kapnak néhány milliárd adósságot, testi és lelki betegségek számos fajtát. És egy új háborút, amelynek Kirchner porosz ministerialdirektor nevet is adott: »a második pun háborút.« Erre a második, sőt a megjósolt harmadik háborúra is, követel a férfi katonai felfogás születést, szülést és szülést az asszonyoktól. Természetesen az erkölcs nevében. Ha nincs gyermek, ha kevés gyermek van, ez erkölcstelenség: de a még meg sem született életetek terhére háborús politikát játszani, ez erkölcs. Ezt az erkölcsöt az anya erkölcstelenségnek tartja. Ez ellen örökké lázadni, tiltakozni fog. Az utód nála nem frázis, hanem szíve alatt és" szívében hordott valóság. Ha megsimogatja a szőke íejjat s eszébe jut, hogy azon egyszer durva csizmák fognak taposni, ha csókolja a vidám arcot s meglátja milyen lesz szétmárcangolva, ha elgondolja, hogy a vére sárrá lesz, mint a kiöntött szennyes víz, akkor minden erejével küzd a destruktív háborús politika ellen. Tudunk ugyan anyákról, akik visszariadó ízetlenséggel viseltek ékszerrel, amelyen ilyen felírás hívalkodott: »én is feláldoztam fiamat a hazámért.« Ezeket azonban azok közé a kivételek közé kell soroznunk, amelyeket minden emberi dolognál előre számításba kell vennünk. Valaki, aki minden áron szellemes akart lenni, azt állítja, hogy a nők éppen nem békeszeretők, mert »akinek szavuk volt a világpolitikában, egy cseppet sem viselkedtek békésen.« Ebben már a megoldás is benne van: akiknek szavuk volt. Mint a férfiak, úgy a nők között is csak azoknak volt szavuk, akik háborút akartak.

A nő tehát a természettől predestinált pacifista és antimilitarista. Ettől a nevelés sem tudja eltéríteni, sőt megerősíti vagy közvetlenül, vagy közvetve. Ha nem neveli is egyenesen a békére, rá neveli azzal, hogy neveli. A nőben többé-kevésbé homályosan vagy világosan él a béke szeretete, akarata, a háború gyűlölete. Ezt teszi bennük tudatossá a nevelés. Széles látókör,

a múlt és jelen tiszta megismerése, a nacionalista frázisok szétboncolása, az ezer szálból szövődő érdekek között való tájékozódás szükséges ahhoz, hogy valaki a béke munkájához kezdjen. Kitaró akarata, erkölcsi bátorság, szabadon érvényesülő energia kell ahhoz, hogy ezt a munkát sikeresen folytathassa. Ezt nyeri meg a nő tanulással. Tehát eszközt. Másodszor módot nyer hozzá. Kiszabadul a háztartás, nem a családi élet szűk skatulyájából, helyet szerez magának a közélet minden fórumán, súlyt szerez magának minden helyen. Mint anya és mint dolgozó nő céltudatosan propagálja a békét, dolgozik a békéért s ezzel a békét akaró férfi erőkhöz akkora erői csatol, hogy ez képes lesz a háború destruktív erejét megbénítani.

Az állandó béke eszméjét utópisztikus gondolatból valósággá a nevelés teheti a különféle intézkedésekkel együtt. A nevelésben természetesen kínálkozik erre a célra a nőnevelés. A parlagon hagyott és lekötött energia felszabadítása és kiművelése az állandó békét biztosító eszközök egyik leghathatósabbja. A háború minden ellenségének tehát a nők nevelése és taníttatása hívének kell lennie.

Törvényes többnejűség Európában.

Friedrich Naumann, a Mitteleuropa boldogító eszméjének agilis atyja, a német anya- és gyermekjogi társaságnak a porosz képviselőházban tartott gyűlésén előadást tartott a háború okozta népesedési problémákról. Ebben a népek minden történelmi precedens felülmúló- vérszegénységének gyógyítására ajánlott mindenféle szert. A derék kuruzsló a keresztény civilizáció huszadik századának dicsőségére: a harmincéves háború után megengedett többnejűség üdvös intézményére hívta fel a figyelmet. Mégis csak finom dolog a háború. Hogy is mondta Tisza István? A háború jobbá, nemesebbé, vallásosabbá, önfeláldozóbbá tette az embereket. Éljen hát a legális többnejűség Mitteleurópája! Csak azt ne fogják aztán rá, hogy a feministák az okai a gyönyörű rendszer felelevenítésének.

Az Állandó béke magyar nőbizottsága tevékenységének egyik fontos dokumentuma a külügyminiszterhez intézett következő átirat:

»A világrendítő nagy események legválságosabb perceiben, amikor a népek szívizotongva várják a szörnyű emberpusztítás befejezését, azt a viszhangot akarjuk tolmácsolni, amelyet Nagyméltóságod bölcs és erkölcsi bátorságtól áthatott békenyilatkozatai nemzetünk békét sóvárgó minden rétegében keltettek.

Nagyméltóságodnak erőszakos annexiókat és hadisarc követelését kizáró, nyílt és félre nem magyarázható szavai megnyugvással töltötték el bennünket. Kifejezték valamennyiünk kívánságát olyan béke után, mely módot adna a megkínzott emberiségnek, hogy kultúráját biztos alapon rekonstruálja; erről le kellene mondanunk, ha nem tartós békét, hanem csak szünetet teremtenék egy jövő háborúig, amelyben lealázott és bosszúvágygal telt nemzetek folytatnák az emberiség elpusztítását.

Ma, midőn a világ összes békeaktivistái megegyeznek abban, hogy egy megegyezésen felépülő nemzetközi megértéshez vezető általános békének alapfeltétele az erőszakos annexiók és a hadisarc mellőzése, legmelegebb

hálnkat kívánjuk kifejezni Nagyméltóságod iránt, amiért a monarchia részéről bölcs belátással felszabadította a béke útját a hadisarcnak és annexiónak békét és meg-egyezést elriasztó rémétől.

És amikor a három éve tartó borzalmaktól megkínzott anyák és a hazánk rekonstruktív munkájára odaadó komolysággal készülő férfiak és nők nevében köszönetet mondunk Nagyméltóságodnak a világbéke siettetésére alkalmas nyílt szavaiért, azon reményünknek adunk kifejezést, hogy annál a döntő súlynál fogva, amellyel Excellentiád a habom és béke kérdésében vezető részt vesz a szövetségeseinkkel közös politikában, sikerülni fog szövetségeseink vezető államférfiai részéről is a Nagyméltóságodhoz hasonlóan határozott, félre nem magyarázható megállapításokkal elhárítani a hódítási szándék gyanújának még árnyékát is, amely a háborús uszítók kezében az utolsó ürügy az ellenünk folyó támadások folytatására.

Az elvérző emberiség érdekében bízunk abban, hogy Szövetségeseink vezető államférfiai mielőbb követni fogják Nagyméltóságodnak a történelem legnagyobb hőstetteivel felérő nemes példáját.«

Az átiratot a bizottság mellett közéletünk számos kitűnősége és olyan társadalmi reformokért küzdő egyesületek is aláírták, akik és amelyek az annexiók és hadisarcok követeléséről való nyílt lemondásban látják a nemzetközi béke siettetésének legfontosabb eszközét.

A bizottság a múlt hó folyamán üdvözölte a hágai nőkongresszus emlékét ünneplő külföldi testvéribizottságokat és a stockholmi nemzetközi szocialista konferenciát, valamint a budapesti újságírók egyesületét a nemzetközi sajtókonferencia összehívásáért. A béke kérdésével foglalkozó nyilvános ülés vagy gyűlés megtartását a rendőrség még mindig nem engedélyezi, holott Ausztriában és Németországban a nők ismételten tarthattak ilyen tárgyú gyűléseket.

Maximilian Harden a nők választójogáról.

A »Zukunft« 1917. 28. számában következőképp nyilatkozik: »Vajjon szükséges-e még a nők választójoga érdekében egy szót is szólani ma, amikor az asszony mindenütt mind a föld alatt, mind a földön férfimunkát végez és amikor az ő segítsége nélkül el nem lehetnének egy napig sem?... Emeljetek kalapot a nő előtt, aki sebeket kötöz, betegeket ápol, nagy és kis gépeket kezel, földet ás és szánt, szemet hord, municiót gyárt, a villamos- és gőzvasúton, a postai-, írnoki-, számolói és őrszolgálatban, bányában és kunyhóban, műhelyben és bányában, üzletben, pajtában és gazdatiszti szobában helyettesíti a szorgalmas férfit és emellett még gondoskodik a gyermekeiről és fiatalabb testvéreiről. A népek kevésbé hivatott képviselői lennének-e, mint akik szenvedéseink előidézésében bűnrészesek, akiknek többségében minden egyesnek vezekelnie és bűnhődni kellene? Könnyebben felejtene-e, mint a férfiak, hogy a képviselő legszentebb kötelessége »a színigazságot megmondani«, semmit el nem hallgatni és a hozzájuk elhallatszót népakaratot tolmácsolni? A nők megválnak a szthatóság mellett vagyok; ha még a választójogot is megtagadná tőle, az csúf balgaság lenne, amely hamarosan megboszlúná magát; a tompa mélységben...«

Miért nem adták meg 1913-ban a nők választójogát?

Egy- történelmi dokumentum.

Az 1913-iki választójogi törvény előkészítése idején a nők választójoga már annyira a napi politika kérdése volt; hogy még a konzervatív törvénytervezők sem mellőzheték hallgatással. A törvényjavaslat indokolásánál külön fejezetet szenteltek a kérdésnek, amelyben kifejezetten elismerték, hogy a nőnek szüksége van a választójogra, s hogy az államnak szüksége van a nők közügyekkel való foglalkozására. Csak az riasztotta el a censusos férfi-választójogot alkotó tervezőt, hogy a nőkre nem talált megfelelő »igazságos« censust. (Mintha census lehetne igazságos! Szerk.) Ezt az álláspontot hosszasan magyarázva, ezzel fejezték be a nők választójogának mellőzését: »Főként ezek a szempontok (hogy nem találták meg a kellő censust) indítottak arra, hogy a választói jognak a nőkre való kiterjesztését ez alkalommal javaslatba ne hozzam.« Ez világos beismerés, hogy a következő alkalommal, tehát a censusos férfiválasztójog általánosításánál, még konzervatív részről is javasolni kellene a nők választójogát is.

Most, amikor a választójog demokratizálása külpolitikai szempontból is a belpolitika legégetőbb, elodázhatatlan kérdése lett, a nők választójoga sem hárítható el többé azzal a gesztussal, amellyel a konzervatív választójog köréből távolították. Történelmi érdekességénél fogva itt közöljük az 1912-iki korcsvásválasztójog indokolásának a nők választójogára vonatkozó részét:

»Elvi fontosságánál fogva a nők választói jogának kérdése is az általános indokolás keretébe tartozik. Ez a kérdés újabban mindenfelé egyre jobban előtérbe lép. A nők választói jogának hívei nagy lelkesedéssel és eréllyel igyekeznek az eszmét népszerűsíteni s megvalósítása számára a közvéleményt megnyerni.

Törvényjavaslatom a választói jogot csak a férfiaknak kívánja megadni. Nem azt jelenti ez, mintha a nő közéleti szereplésének jelentőségét alábecsülném. Nagy súlyt helyezek a nő közreműködésére, különösen a szociális gondoskodás, az emberbaráti intézmények és intézkedések terén, ahol a nő valóban megbecsülhetetlen részese és munkatársa nemcsak a társadalmi tevékenységnek, hanem a modern irányban fejlesztendő közigazgatásnak is. Az egész magyar jogfejlődés is a nő megbecsüléséről tanúskodik. Hazánkban a nő helyzete mindig méltó volt nemis hivatásához. Úgy a közjogban, mint különösen a magánjogban érvényesült a nő jogának tiszteletbentartására irányuló törekvés. De a nő, mint a férfinak a gazdasági küzdelemben egyenrangú versenytársa, csak a legutóbbi időben foglalkoztatja a magyar közvéleményt, és ezen a téren is a magyar nemzet lelki világát jellemző szabadelvűség érvényesül azokban a rendelkezésekben, amelyek gyors egymásutánban rombolják le a kenyérkereső nő útjában emelkedő megkülönböztető korlátokat. Ha ennek ellenére nem látom elérkezettnek az időt arra, hogy a nőkre is kiterjesszük a választói jogot, ezt a meggyőződést ugyanazok a szempontok érlelték meg bennem, amelyek általában kötelességévé teszik a törvényhozásnak, hogy a választói jog kiterjesztésénél a fokozatos fejlődés törvényszerűségét ne döntse halomra átmenet nélküli szélsőségekkel.

Amidőn olyan nagy új választóközönséget kell a legfontosabb politikai jog gyakorlásába belenevelni, amely számban rövid idő alatt megközelíti a mait, nem volna időszerű az átmenet megrázkódtatásait azzal fokozni, hogy a politikai küzdelmekbe épen most bevonjuk a nőt is, aki viszont csak

veszítene ezáltal, ha a gazdasági versenyben sem kiegyenlített ellentéteket a pártellentét fokozná.

A nő választói joga felett elméleti vitába bocsátkozni nem kívánok. Mint ahogy a férfi választójogának kérdésében sem indulok ki az elvont elméletek alapjáról: épen úgy tisztán a célszerűség szempontjából bírálom el azt a kérdést, hogy ugyanakkor, amikor a legszűkebb korlátok közé szorított választójogról megyünk át, a széleskörű jogkiterjesztésre, a nő választói jogának megadásával is szaporítsuk-e a jövő bizonytalan esélyeit Azoknak, akik elméleti érvek álláspontjáról követelik a votumot a megélhetéséért önállóan küzdő nő számára, a gyakorlati célszerűség érveivel felelek. Méltányosnak tartom, hogy az a nő, aki a maga kedvezőtlenebb fegyverzete ellenére is a férfikkal egyenlő feltételek mellett küzd a mindennapi megélhetésért, vagy az ezen túl emelkedő közéleti érvényesüléséért folyó örök harcban, hozzászólhasson a közügyekhez. H gazdasági és kulturális fejlődés bizonyos színvonalán meg is lehet találni azokat az ismérveket, amelyeknek útmutatása mellett a nőnek is juttathatunk választói jogot,

A nő választójogi cenzusának legtermészetesebb alapja az értelmiség, a vagyoni helyzet és az önállóság volna. E feltételek azonban, akár kombinálva, akár külön-külön tekintve, nem tennék lehetségessé az igazságos selectiót. Ugyanis a magyar gazdasági és társadalmi életben a kenyérkereső, valamint a közéletben egyébként szereplő nő helyzete még nem alakult ki annyira, hogy nagymérvű igazságtalanság vagy hiányos általánosítás nélkül már most megállapíthatnók a korlátokat, amelyeken belül a nő választói joghoz juthatna.

A nőnél a vagyoni, vagy önállósági kellékek fennforgása esetében sem engedhetnők el rendszerint az értelmi cenzust; mert a mai szociális viszonyok mellett az értelmiség alsóbb fokán levő munkásság körében a kenyérkereső nőnek aránytalanul kevesebb tere nyílik arra, hogy a közéleti állásfoglaláshoz szükséges ismereteket bármily felületesen is megszerezhesse, mint a férfinak. Az ennek következtében mellőzhetően magasabb értelmi cenzus vizsont arra az igazságtalanságra vezetne, hogy épen a kizárólag saját tisztességes keresményükből élő, önálló nők nagy többsége maradjon ki a választók sorából. És nem lenne választójoga a közéletben, vagy a maga családi körében női hivatását kiválóan betöltő sok művelt nőnek sem, aki az átlagos mértékül megkövetelt iskolai bizonyítványt nem tudja felmutatni, mert otthon taníttatták.

Ha tehát már most adnók meg a nőnek — egyéb kellék mellett — feltétlenül ragaszkodva a magasabb értelmiségi cenzushoz is — a választói jogot, ez a gyakorlatban csak elenyészően kis számú nőt juttatna az urnához. Mivel pedig az iskolázottságnak a minimálisan felül álló mértékét túlnyomó részben a vagyonosabb polgárság körében találhatjuk meg, a nőnek a magasabb értelmiségi cenzusra is alapított választói joga a gyakorlatban osztályelönnyé alakulna át, amely a férfitársadalomban meglévő választójogi ellentéteket a nők közé is bevinné, és fgy megnyugvás helyett az osztályellentéteket élesítené ki.

Főként ezek a szempontok indítottak arra, hogy a választó! jognak a nőkre való kiterjesztését ez alkalommal javaslatba ne hozzam.«

A nők és a béke.

Az Új idők egyik minapi számának »Kerek asztal« című rovatában a Feministák Egyesülete választójogi és békeakcióját lemosolyogva többek közt ezt írták: »Én csak azt mm értem, honnan veszi a feministák illusztris elnöke azt a meggyőződést, hogy a nők annyira békeszeretők. Azok a nők, akiknek szavuk volt a világpolitikában, egy cseppet sem viselkedtek békésen. Az orosz anyacámó, Mária román királyné, Elena olasz királyné és a montenegrói hercegnők tudvalevőleg vérszomjas valkürökként szították a háború tüzet. A világ leghíresebb feminista egyesülete, a londoni surfragetteké háborús lázban örjögött.«

Miután ezt a felületes »érvélest« másoktól is hallottuk, itt is ismertetjük azokat a témákat, amelyekből a feministák bizalmat merítenek arra, hogy a választójoggal felruházott nők politikai jogait az emberiség jövővé békéje érdekében érvényesítik majd.

Politikai jog felelősségével felruházott nők a világháború egész tartama alatt sehol és soha sem uszítottak háborúra. Példa erre Jeanette Rankin Montana állam képviselője az Északamerikai Egyesült Államok parlamentjében, aki nemmel szavazott a háború kérdésében, továbbá azoknak az amerikai államoknak a nőszavazói és állami nőképviselei és nőszenátorai, akik kivétel nélkül békés politikát sürgettek. Példa rá Finnország nőszavazói és parlamentjének nőképviselei, Dánia és Norvégia szavazójogukkal békés politikát sürgető női, Ausztráliai nőszavazói, akiknek 1916-ban sikerült a kötelező katonai szolgálat javaslatát megbuktatni. Politikai jog birtokában levő nő nemcsak, hogy nem uszított háborúra, hanem mindenütt nemzeti és nemzetközi békéért szállt síkra, E történelmi tények dokumentumai egyelőre a censorok kezén sikkadtak el.

Fogalomzavarban szenved, aki a nők politikai (egyenjogúsítása és az állandó béke biztosítása közti összefüggés megdönthetetlen igazságára az olasz, orosz, román és montenegrói fejedelmi családok egy-egy háborúra uszító nőtagjának példájával cáfol.

E koronás hölgyeknek ép oly kevésé volt politikai joguk és felelősségük, mint Horvát Mária napszámosasszonynak. Az ő háborús uszításuk tehát csak fejetejére állított logikával szolgálhat annak cáfolására, hogy a politikai jogok felelősségével felruházott nők a békét szolgálnak.

Ezekkel a koronás hölgyekkel szemben állanak a politikai jogot tényleg gyakorló koronás nők: Hollandia királynője és Luxemburg fejedelmi úrnője. Ezek bezeg nem uszítanak háborúra, Luxemburg hercegnője, ifjú leány létére még a sablonos hazafiság frázisainak is ellen tudott állni, kis birodalmát meg' tudta óvni Belgium szörnyű sorsától.

A nők politikai jogainak megszerzésére törekvő, 26 állam milliányi öntudatos asszonyait összefoglaló szervezetek kivétel nélkül a békét és a nemzetközi egyet-

Fájós lábakra
ajánlja készítményeit
Gerő Adolf Fia ortopéd cipőmester
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 14. sz.

értés fentartását és megerősítését szolgálták a háború kitörése napjától mindmáig. Nemzetközi szervezetük fennmaradt és állandóan fentartotta és közvetítette az összeköttetést a két háborús párt egymást megértő és a habomtól, egyaránt sújtott női közt. Nemzetközi lapjuk a legigazabb testvériség frázis nélküli demonstrációja, közös fájdalmak kifejezője, az emberi faj jövőjét biztosító nemzetközi elhatározások kincsesládája.

Sorsfordító korunk komolyságának könnyelmű arculcsapása e ténnyel szemben — melynek dokumentumai ugyancsak a censorok kezén sikkadnak el — azt állítani, hogy »a világ leghíresebb feminista egyesülete, a londoni suffragetteké, háborús lázban örvongött«. A világnak egyetlen egy feminista egyesülete sem uszított háborúra. Ennek igazolására a nemzetközi demonstrációk egész sorozata és kötetekre menő irodalmi manifesztációja áll rendelkezésünkre.

Két szál angol suffragette »örvongött háborús lázban«, névszerint Mrs. Emmeline és Aliss Christabel Pankhurst. Úgyes ripacsigazgató ugyan »a világ leghíresebb feminista egyesületét« alakíthatná e két nővel, mint ahogy két kóristája győzedelmes hadsereget ábrázol. De az emberiség legsúlyosabb problémáját ezzel az elkereszteléssel nem intézhetjük el a világ: színpadján, ahol az elvérző emberiség a maga legnagyobb tragédiáját játssza. Pankhurstné és Christabel leányának egyesülete még a háború előtt feloszlott, azóta sem szerveződött újra. Ez az »egyesület« csupán antifeminista érvekben szükkölködő antifeministák fantáziájában él.

A tényleges suffragette egyletek, mint a Sylvia Pankhurst elnöksége alatt lévő East London Suffrage League, a Sir French tábornok nővére, Mrs. Charlotte Despard vezetése alatt álló Wornens Freedom League és a Mrs. Pethick Lawrence vezetése alatt működő United Suffragists egyesületé, valamint Nagybritannia összes többi választójogi szervezete minden lehető megtett 1914 augusztus 4-ike előtt, hogy Anglia ne vegyen részt a háborúban, azóta pedig a háború befejezésének érdekében. Politikai jogtalanságukban látják törekvéseik sikertelenségének túrhetetlen akadályát.

A politikai egyenjogúsítást az utóbbi évtizedekben oly szenvedélyesen sürgető nővilág az erőszak uralmának korunkhoz méltatlan állapota ellen lázadt. Az erőszak uralmának ikertünetei: a nők politikai, gazdasági és társadalmi jogtalansága és a szárazföldi» tengeri és levegőbeli militarizmus. Azok a nők, akik az egyik tünet ellen küzdenek, nem szolgálhatják a másikat, mint ahogy a minden rendbeli militarizmus szinte ellenségei az eiőszak uralmának a nők jogfosztottságában rejülő intézménye ellen is állástfoglalnak. A politikai jogot felelősség mellett gyakorló nők milliói. közül trónon ülő uralkodóktól proletárig egyetlen egy sem akadt, aki háboiura uszított volna. Nem akadt a politikai jogok megszerzésére szervezett nők milliói között sem. Ez örök időkre súlyos jelentőségű, történelmi tény marad. Emmeline és Christobel Pankhurst még lélekben sem tarto-

zott a Nők Választójogi Világszövetségéhez, amikor pedig még egyesület állt mögöttük, mert az ő destruktív módszerüknek nem volt helye az erőszak minden tünete ellen állást foglaló világszervezetben. E két nő békében is kivételes, férfiutánzó módszerrel dolgozott, most is hű maradt férfias tempóihoz.

A politikai jogok birtokában levők és az e jogok megszerzésére törekvő milliók mellett most még az e két kategórián kívül eső óriási asszonytömeg békeakarát kell elemeznünk. E táborból valók a családi befolyással bíró, de politikai jogok felelőssége nélküli Elenák, Máriák, Alexandrák és a montenegrói királylányok. Ezzel a félmaroknyi nővel szemben áll a világi százmilliónyi asszonyserege. Az ezer sebből vérző: fiát, férjét, fivérét, barátját, leendő gyermekének apját sirató, féltő asszonytábor. A hadviselés minden szörnyűségén átviharzott, hontalanná vált asszonyok hada. A pokol minden kínját átélt anyák néma tömege. A nemzetek gazdasági és társadalmi terheinek súlya alatt roskadozó emberi voltából majdnem kifordított nőtársadalom.

Az Elenák és Máriák viselkedése mellett is ezeknek az asszonymillióknak a szenvedéseiből merítem a nők békehajlandóságáról vallott meggyőződésemet.

Tessék a világi összes asszonyait megkérdezni: ha tőlük függne, tennének-e róla, hogy soha többé ne legyen háború. Meglesz a válasz arra a kérdésre, kinek a nevében állítom, hogy a nők az örök béke generációját nevelnék fel. Ha csak egy pillanatra szóbeli vagy írásbeli kifejezésre juthatna az asszonyok világszerte kormányzarsnokság és a militarizmus minden erőszakosságával elnyomott békekívánsága: senki sem merné megforgatni az emberi faj anyáinak szívében a tört, gúnyos kétkedéssel kérdezve: vajjon békegenerációt nevelnének a nők, ha rajtuk állana.

Az Elenák és Christabelek szavának van krónikása, a világ sajtója buzgóH jegyzi fel tetteiket. Ahol a társadalmi hatalom egyoldalúan férfias, az értékméreték is egyoldalúak. Ezért elismerésre és érvényesülésre azok a nők számíthatnak, akik elkorcsosodott nőiességgel a férfiszempont napi börzéjén kelendő értékekkel ékesítik magukat.

Ezért sírnak az Elenákról, Christabelekről. Róluk ezért szabad írni. De pl. az 1914 novemberében békeagitáció miatt fogházba zárt francia nőkről, a békeagitáció miatt három havi fogházban sínylődött német Lilly Janaschról, a magukat a katonákat szállító vonatok elé dobó olasz nők ezreiről és a világ minden részében tehetetlenségtől megtörtén gyötrődő anyák millióiról nem írnak, nem szabad írni. Cecilia Németország trónörökösneje, Mary angol királyné és más politikai hatalommal nem rendelkező .fejedelmi asszony sóhajos békevágyódását épen úgy elsikkasztják a közvélemény előtt, mint a sarki bódé előtt halálrafaradt proletárszszony háború-gyűlöletének kifejezését.

De azért ők léteznek és békevágyó és e béke-

akarata világos azok előtt, akik a cenzúra és hatalmi erőszak minden eszközével telepített ércfalakon keresztül is meg tudják látni az igazi nőt, az emberi faj anyját. Ha neki idejében lett volna politikai joga, akkor tudta volna, hogy gyermekei megvédése érdekében első és legfontosabb feladata az erőszak egyéni, társadalmi és nerrzetek közti uralmának megszüntetése s a jog uralmának, civilizációt alapozó, életet, kultúrát és gazdasági javakat biztosító trónraültetése. Most fiaik életével, leányaik reményének elpusztításával, a maguk testi-lelki szenvedésével fizetnek, amiért túlsoká négyfal közé zártatták magukat, ahová nem juthatott el az a tanulság, hogu békeidőben a parlamentekben politikai hatalommal építik fel a háborúnak az emberiség elpusztítására vezető masinériáját. A nőnek választójogot kell adni, hogy az emberevő masinéria leszerelésénél közreműködhessek, mert a férfiak egymagukban erre a munkára nem képesek.

B. Sch. R.

Szózat a társadalomhoz

A Feministák Egyesülete falragaszokon, röpvékben és a sajtó útján a következő szózatot intézte Magyarország társadalmához:

»Nem a harcmesők véres tusaiban, hanem a törvényhozás felelősséggel terhes termeiben dől ei a következő napokban ezer sebből vérző nemzetünk jövődjének sorsa. Magyarország asszonyai a nemzet leg-súlyosabb megpróbáltatásai idején is megálltak helyüket: kitartásban, termelő munkában, szenvedésben és szenvedések enyhítésében egyaránt. Elhangzott érte A királyi hálaszózat, a sajtó és a társadalom dicsérő szava. De nem háláért, nem elismerésért végezte emberfeletti erővel nemzetvédő munkáját. Nem önmagáért szállt szembe hihetetlen visszasságokkal és nélkülözésekkel. Törhetetlen ereje emberi, anyai kötelességérzetéből fakadt. Hogy polgári kötelességeit fokozottabb mértékben teljesíthesse, elvárja, hogy az ország rekonstruálásának az eddigi áldozatokat is felülmúló odaadást igénylő munkájából ne rekesszék ki azok, akik elismerő szavakkal adóztak eddigi munkájának és áldozatkészségének.

Azokhoz a férfiakhoz, akik a következő napokban sorsdöntő feladatra vállalkoznak, hazánk politikai vezetésének átvételével;

azokhoz a parlamentben képviselt pártokhoz, akik együtt hivatvák a magyar nemzet erejének teljességét a politikai egyenjogúság fegyverével felszerelni;

azokhoz a parlamentben még nem képviselt pártokhoz, akik a maguk jogfosztottságán mérhetik a jogokkal nem ellensúlyozott kötelességek lesújtó terhét;

a sajtóhoz, amely a nemzet lelkiismeretének kifejezője, közvéleményének irányítója;

azokhoz a társadalmi testületekhez, amelyek a szociális mnuka terén tapasztalták a női munka pótolhatatlanságát;

Magyarország minden férfiához és asszonyához fordulunk: emeljük fel szavukat most a nők választójoga érdekében!

Pénz.

A lóverseny ezidei totalizátórforgalma meghaladta a napi egymillió koronát. Pezsgő annyi fogy, hogy szerény megadóztatással is évi két és félmillió adótöbbletet vár a főváros a Budapesten fogyasztott pezsgő adójából. A háborúra napi ■ milliót költ Magyarország, napi ■ milliót az összes hadviselők. Ezt ezernél jóval több napja győzik már abból a pénzből amit kultúrcélra sohasem lehetett volna kipréselni az adófizetőkől, A békét pedig sóhajtással meg lelkesedéssel akarják financiózni. Kékülnek, zöldülnek, akik gyermekeik életéért pedig reszketnek, ha a békét pénzköveteléssel kötik össze azok, akik elég józanok annak felismeréséhez, hogy a mit megszámlálhatatlan milliárddal elpusztítanak, azt sóhajtással, vágyódással nem lehet újra-építeni! A békéhez, a béke siettetéséhez is pénz kell. Sok, sok, sok pénz. Akinek fia, férje, atyja, pajtása, vőlegénye még sorra keríühetj ha nem sikerül az embermészárlást végre megszüntetni; aki elesettek emlékét méltóan akarja megörökíteni, akit megóvott a sors személyes veszedelemtől, emberi szolidaritásának tanújaként: adjon pénzt a Feministák Egyesülete és az Állandó Béke Magyar Nőcsoportjának békeakcióira, hogy e két testület teljes erejének megfeszítésével küzdhessen annak megmentéseért, ami az irtózatoss össze» rombolásból még megmenthető,

Gróf Teleki Sándorné aktuális politikai propagandánk alapja javára 10.000 koronát ajánl fel azzal a feltétellel, hogy tagtársaink adományokkal vagy gyűjtésükkel ezt az összeget 100,000 koronára egészítik ki. Erre az első 100.000 koronára égetően sürgős szükségünk lévén, várjuk az adományok legsürgősebb bejelentését. Lapzártakor Szirmay Oszkámé 2000,— koronával kezdte meg az adományok sorát.

Egyesületünk rendes kiadásai javára a múltkor kimutatott összegeken kívül kaptunk: egy tagtárstól 1000.— koronát, előadási költségekre, Plakát-költségekhez hozzájárult Szirmay Oszkámé 105.—, Gesztu Rezsóné 105.—, Ungár Dezsóné 50.— koronával. Glücklich Vilmának szánt csokor megváltása címén 114— kor., Bacher Emilné 8.—, Bér Oszkámé 55.—, Bortstieb-er Natália 13.—, Dienzl Oszkár 50.—, Feiler Józsefné 8.—, Forró Oszkámé 12.—, Hacker Boriska 10.—, Hevesi Sándorné 28.—, Krausz Lenke 10.—, Kohn Jánosné 8.—, Kolban Elemér 10.—, Kovács Klára 12.—, Pflanczer Jolán 5.—, Sárkány Kálmánné 12.—, Schnur Nelly 4.—, Szirmay Rikárdné 8.—, Spiegel Elia 8, Vermes Ilona 2, Wohl Sándorné 6.—.

Július közepén Stockholmban

nemzetközi

feminista kongresszus

lesz!

„Több embertermelés”.

Írta: Szilágyi Géza.

Henderson angol miniszter egy nemrég elmondott beszédében kijelentette, hogy megbízható adatok szerint a háborúnak eddig több mint hét millió halottja és körülbelül negyvenhat millió sebesültje van.

Ezek a számok minden okoskodásnál jobban megértetik, miért harsog Európaszerte egyre követelőbben, mind sürgetőbben az állam jövődöbéli hadköteleseit és adóalanyait féltő államférfiak, politikusok, publicisták, orvosok, papok ajkáról az ige: »Elsősorban több embertermelésre van szükségünk!«

Az embertermeléshez, magyarán szólva, egymagában sem a férfi, sem a nő korántsem elegendő. Oly elemi igazság ez, amellyel manap, a nemi felvilágosítás korában, a gyermekek is tisztában vannak. A több embertermelésre buzdító felhívást és sürgetést tehát, ha már egyáltalában el nem lehetnek nélkülözni, a józan ész szabályai szerint a férfiakkal és a nőkkel egyképpen és egyforma erélyességgel kellene intézni. Mégis azt a különös jelenséget kell tapasztalunk, hogy a több embertermelés követelését, amely majd émelyítő kenetességgel, majd hazafiságra hivatkozó pátozzsal, majd meg tárgyilagosságot mímelő tudományossággal hangzik el, leggyakrabban nem a férfiak és a nők, hanem csakis a nők agyának és szívének irányítják.

Mit jelent ez a különös egyoldalúság éppen ott, ahol a nők egyoldalúan mitsem termelhetnek? Szemrehányást jelent, vádat jelent. Az egészen szigorúak, akik most nagyon elszaporodtak, nyíltan meg is mondják, a kevésbé szigorúak pedig nem nagyon leplezgetik, hogy szerintük a nőket súlyos mulasztások terhelik, a nők nem teljesítik eléggé kötelességüket, a nőktől fokozottabb embertermelő tevékenység volna várható. Az általánosság bizonytalan keretében imbolygó szemrehányásokon kívül pedig a részletező vádak sem maradnak el, amelyek pontos számadatokkal vannak fölszerelve. Egy híres német nőorvos megállapítja, hogy minden egyes egészséges nő tizenöt esztendő lefolyása alatt, tizennyolcadik életévétől a harmincharmadikig bízvást produkálhat hat gyermeket. A mai nő nem nyújtja ezt a »teljesítményt«, még pedig nem szervezete teljesítőképességének hiányosságánál fogva, hanem szándékosan nem. A mai nő tehát nem teszi meg azt, amit joggal elvárhatni tőle.

Mit szóljunk ehhez a fenomenális bölcsességhez? Abban az előreláthatóan halhatatlan előszóban, amelyet Maupassant verseihez írt Flaubert, ez a felhördülés facsarja el szívünket: »A földnek vannak határai, de az emberi butaság határtalan!« Egyebet mi sem mondhatunk.

A mostanság annyira megsokasodott szigorúak, akiknek a keménységtől szinte elcsontosodott az arcuk, akiknek villám a szemük és menydörgés a szavuk, nekironatanak a nőnek a több embertermelés kategorikus követelésével. Ráolvassák a statisztika sötét megállapítását, mely szerint már a háború előtt is Európaszerte kevesebb volt a születés, mint amennyi kellett volna és természetesen azt bizonyítgatják, hogy ami már a háború előtt sem volt sok, az a kevésnél is kevesebb lesz a háború után, amikor a legnagyobb szaporaság is csak hogy éppen valamelyest lesz elegendő a háborúokozta emberhiánynak félig-meddig való pótlására.

Nem akarunk most annak a kérdésnek a fejtegetésébe bocsátkozni, vajjon igazán kötelessége-e a nőnek a tőle telhető legnagyobb szaporaságot, elemi, más szóval, mindenképpen tenyészállattá átalakulni. Tegyük íél, — meggyőződésünk ellenére! — hogy így van. Dekákor is a legnagyobb mértékben újra meg újra azt kell hangoztatnunk, hogy lehetetlenség arról megfélekedezni, hogy a nő egymagában és egymagától nem tudja azt a tőle telhető legnagyobb szaporaságot kifejtetni, amelyet a több-termelésnek lelkes apostolai megkövetelnek tőle. Hiába prédikálják a nőnek, az egészséges nőnek, hogy vét természetadta hivatása és az emberekben megfoglyatkozott állam iránti kötelessége ellen, ha életének tizennyolcadik évétől a harmincharmadikig nem hozza világra azt a hat gyermeket, akiket az orvosi tudomány szerint bízvást elvárhatunk tőle. Mit tegyen az a nő, aki lányságán még nem ad túl tizennyolc esztendőskorában, hanem csak jóval később, mit tegyen az a nő, aki egyáltalában nem megy se férjhez, se tisztesség ne essék szólván, szeretőhöz, de mit tegyen az a nő is, aki férjhez megy ugyan, vagy szeretőhöz jut, de akinek férje vagy szeretője nem képes vagy nem hajlandó az embertermelésnek arra a fokozott tempójára, amelyet a háború-ütötte hézagok kitöltésének szent nevében rá akarnak diktálni. Mit tegyen az a nő, aki egyáltalában nem tud szert tenni az embertermelésben eddig mégis csak nélkülözhetetlen férfi-partnerre, vagy akinek a partnere úgy vélekedik, hogy jóval kevesebb utóddal is nyugodtan beéri. Honnan és hogyan szállítsa az ilyen nő a tudomány által lehetségesnek mondott, a többtermelés elvétől tehát megkövetelt hat gyermeket? Mily módon járulhat hozzá ez a nő az emberhiány pótlásához? Bizony sehogysem, még akkor sem, ha maga is legszentebb kötelességének vallaná, hogy féltucat gyermeknél alább nem adja.

Pedig nem is igen vallja. Ha nem elveket nyaggatunk, hanem magunk köré tekintünk, mennél több olyan anyával találkozunk, akik csöppet sem titkolják, hogy gyermekek dolgában éppen a gyermekek érdekében nem a mennyiség, hanem a minőség a fontos és akik, bár sohasem foglalkoztak nemzetgazdaságtannal és szociológiával, belátják, hogy a szaporaság nem kis mértékben a gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyoktól is függ. Az anketeken pózó, templomokban prédikáló, cikkekben keneteskedő és moralizáló uraknak csöpp fáradságukba és legkisebb nehézségükbe sem kerül, hogy a nőkre a féltucatnyi embertermelésének kötelességét róják ki. Ha azonban az a kérdés vetődik fel, hogy ki és hogyan tartsa eí a többtermelésnek táplálásra ruházkodásra, lakásra, nevelésre és iskoláztatásra szoruló élő eredményeit, akkor kielégítő feleletet sohasem kapunk. Ahol a társadalmi és anyagi feltételekből például csak két gyermekre futja, ott manap rendszerint két gyermeknél több nem is szokott megteremni, vagy ha mégis, akkor a gyermekek fejlődésének, sőt pusztá existenciájának is elháríthatatlan rovására, mert hiszen azon a szociális és gazdasági alapon, amelyen két gyermek még talán tisztességesen elférne, négy vagy öt gyereknek csak kétségbeejtően szűk helye juthat, olyan szűk helye, hogy esetleg egyáltalában nem férnek el rajta, tehát előbb-utóbb a nyomorúság kálváriájának valamelyik állomásán el is pusztulnak,

A vak ösztönt, amely végnélküli embertermelésre volna képes, manap a gazdasági viszonyok kényszerítő hatása alatt a legtöbb helyütt az önkorlátozás fegyelmzettése váltotta fel, amely józan megfontolással csak

annyi gyermeket enged világra, ahánynak életbenmaradását és felnevelését biztosítottnak látja. Ez a megfontolás pedig legtöbbször nem is a nőtől, hanem a vele az embertermelésben részes férfitől indul ki. Vádolni azonban a férfit sem lehet; hanem legfőképpen az életviszonyokat, amelyek manap akár csak egy gyermeknek emberhez méltó eltartását is nehezebbé teszik, mint amilyen volt egy emberöltővel ezelőtt akár három gyermeknek is az eltartása. Aki fel akarja fokozni a nép-szaporodást, az ne azt kívánja, hogy a kevésen még többen osztozkodjanak, hanem előbb tegye lehetővé, hogy az a kevés mennél inkább megsokasodjék. A népjólét fokozása bizonyos mértékben maga után fogja vonni az igazán gyümölcsöző, azaz eredményeit meg is tartó és óvó embertermelést, bár a kötelező féltucatot manap már ez sem biztosíthatja. A szaporodás gazdasági előfeltételein tessék jobban gondolkodni, prédikátor uraimék, ne pedig mindig a nőket illessék egyoldalú szemrehányásokkal. A nők megteszik majd a magukét, csak tegyék meg előbb a férfiak is. Ezek pedig annál inkább meg fogják tehetni, mennél tehetősebbek lesznek kulturális és anyagi helyzetük jóvoltából. A kulturális és gazdasági javakban való többtermelésnek az emberekben való többtermelés jár majd a nyomában, anélkül, hogy akár az államhatalom és a vallás, akár a tudomány képviselőinek minduntalan »kötelességükre kellene figyelmeztetniük a nőket, akik emberhez méltó viszonyok között úgynevezett kötelességüknek úgyis tudatában volnának, de akiket kötelességük megérzésében manapság kegyetlenül megzavar, teljesítésében pedig legtöbbször erőszakosan meggátol a főnők társadalmi, és a visszaszaporodási rend barbár kényszerűsége,

Két női államtitkár Európában.

Spanyolországban, ahol a nőknek még nincs politikai joguk, már évek óta közoktatásügyi államtitkár Emilia de Pardo Basán. Most Dánia követi a példáját, amikor nőt nevezett ki a népjóléti minisztérium államtitkárává.

A családalapítás megkönnyítése.

Írta: Lukács Görgg.

A magyar társadalom lelkiismerete felébredt. Tudatára jutott annak, hogy a nemzeti javak legértékesebbje az emberi élet, az emberi egészség. Úgy látszik: megértő jobb korszak következik, korszak, mely az embergazdaság jelszavát írja zászlajára, mely nem fogja túrni azt, hogy Magyarország vezessen a halálozások nagy számában, az emberi élet rövid tartamában. Csak egészségben megalapozott, munkabíró és hosszú életű egyénekkal ellátott társadalom tud olyan ma-adandó értékeket termelni a közgazdasági, a kulturális avagy a szociális élet terén, melyek élőhaladást jelentenek az emberiség történetében.

Ez a felébredt egészséges közszellem nagy odaadással vette vizsgálat alá a nemi betegségek romboló hatását és keresi ennek a nemzetrontó rombolásnak orvosi módjait.

Sok jó eszme merült fel, sok gyakorlati tanács hangzott el.

Am a legleleményesebben összeállított védekezési módzatok is csak mérsékelt eredmény elérésére alkalmasak. A teljes eredményt, a nemi betegségek átkától való végleges megmenekedést csak az biztosíthatná, ha a nemi életet kivétel nélkül mindenkinél azon magasabb erkölcsi korlátok közé tudnók szorítani, amelyek megfelelnek az ember fenköltebb erkölcsi mivoltának, továbbá a nemi ösztön rendeltetésének, amely rendeltetés a fajfentartás magasabbrendű feladatában kulminál. A fajfentartás az embernél, nevezetesen pedig a kultúrebernél célját rendeltetésszerűen csak úgy szolgálhatja, ha annak gyakorlási módja nemcsak az ember fiziológiai lényének, hanem erkölcsi egyéniségének is megfelel.

Erkölcseleg tiszta nemi életet csak a családi élet körében lehet élni. Tudnók csak biztosítani, hogy minden férfi és minden nő nemi szükségletét kizárólag a családi élet körében, a házasságon belül elégítse ki, akkor egy-két emberöltőn keresztül egészen kiszoríthatnók a nemi betegségeket s néhány nemzedék életének ideje alatt a nemi betegségek minden járulékos következményeitől is megmenthetnők az emberiséget.

Az igazi, a leghatékonyabb profilaxist a nemi betegségek ellen a tiszta családi élet nyújtja. Mindaz, ami a családi élet mélyítésére, a monogám házasság erősítésére szolgál, egyúttal a nemi élet tisztaságát mozditja elő és így következményeiben a nemi betegségektől való megszabadulást idézi elő.

Vegyük már most vizsgálat alá, hogy a nemi betegségeknek ezt a leghatásosabb profilaxisát minő intézkedésekkel lehetne elérnünk és tartamosan biztosítanunk.

Elsősorban is a felvilágosítás és a példaadás minden eszközét és módját fel kell használnunk arra, hogy a társadalomnak a nemi élet tekintetében általánosan vallott az a téves alapfelfogása, mellet röviden a kettős, morál kifejezésével jelölhetek meg, tisztultabb, az ember etnikai lényének egyedül megfelelő és az ember fiziológiai alkotásával is teljesen megférő helyes felfogásnak adjon helyet, amely a nemi élet tekintetében a két nemre egyforma erkölcsi mértéket alkalmaz. Vanak a társadalomnak megrögzött előítéletei, melyekkel nagyon bajos szembe szállani, mert hiszen századok és ezredévek folyamán kialakult conventiók azok, melyek bármily hibásak, mégis annyira beették magukat a közfelfogásba, hogy nemzedékek kitartó komoly mun-

kája szükséges ahhoz, hogy ezek a megrögzött előítéletek csak némileg is megingathatók legyenek.

Ilyen előítélet a kettős morál előítélete is.

Hiszen még napjainkban is — a tudomány felvilágosításai és a nőmozgalom erőteljes fellépése dacára — még a női társadalom túlnyomó nagyrésze is helyesli és ellenmondás nélkül belenyugszik abba, hogy a férfira a nemi életet illetőleg egészen laza, a nőre nézve pedig nagyon szigorú mérték alkalmaztassék. A házasságban élő nőre becület kérdése, hogy nemi életet a házasságon kívül ne folytasson. Férfira ilyen becületkódexet nem ismer a társadalom.

Pedig, ha kihelyezkedünk az eszmetársítások azon milieujéből, melynek a kérdésnek megítélésénél százas megszokás folytán kialakult és a teljesen objektív megítélés nézőpontjára tudunk emelkedni, lehetetlen be nem látnunk, hogy a kettős morál teoriája nagyon igazságtalan, nagyon jogosulatlan, egészen alaptalan. Semmi egyéb mint előítélet. A szónak abban a valódi értelmében, hogy önmagunkat vezetjük téltre ennek az önkényes, sem a tudomány, sem a természeti szükség, sem az erkölcs által nem igazolható tételnek felállításával és dogmaszerű hirdetésével.

A fiziológusok túlnyomó nagy része tagadja azt, hogy a férfi nemi ingere olyan ellenállhatatlan erő volna, amellyel szemben az egészség nagyobb mérvű veszélyeztetése nélkül ne lehetne ugyanazokat az erkölcsi korlátozásokat alkalmazásba venni, amelyeket a nő nemi életére nézve az erkölcs parancsa és a társadalmi megszokás előír. Itt-ott akadnak ugyan még fiziológusok, akik azt az álláspontot képviselik, hogy a férfi nemi ösztöne hatalmasabb, semhogy ugyanolyan erkölcsi korlátozásnak volna alávethető, mint amilyennek a nő nemi élete alá van vetve. Ezek a fiziológusok azonban nem veszik számba azt, hogy az ösztönökre is befolyást gyakorolnak a szokások, a társadalmi conventiók, tehát ha nemzedékről nemzedékre folyton csak azt hirdeti a conventió, hogy a férfi nemi ösztöne nem korlátozható, a férfiak átlaga természetesen még csak kísérletet sem tesz nemi ösztönének bármilyen korlátozására, hanem a legszabadabb, mondhatnám a legvadabb érvényesülést enged annak. Bizony, bizony, az az állítólagos korlátozhatatlanság nem a természet szava, hanem a társadalmi megszokása, a társadalmi conventio.

A nemi ösztön hatalmas folyamat. De az ember erkölcsi természetével, lényének magasabbrendűségével ellenkezik az, hogy ezt az ösztönt az erkölcs és a közérdek szempontjából bizonyos józan szabályozásnak alávetni ne lehessen. Ha az egyik nemre nézve létezik ilyen korlátozás, helytelen és igazságtalan nem alkalmazni a másik nemre is ugyanezt a korlátozást.

Megszoktuk, hogy a férfi nemi életére teljesen laza erkölcsi mértéket alkalmazunk, a nő nemi életét pedig szigorúan ítéljük meg. Amiből aztán az az anomália is folyik, hogy valamely nemi érintkezésből az abban részt vett egyik félre — a nőre — elítélő következtetést vonunk le, a másiknál — a férfinál — pedig számba sem vesszük, noha talán éppen a férfi van legális kötelékkel máshoz fűzve a nő pedig nincs.

Ezen a hazug helyzeten agy csapással segíteni nem lehet. De igenis a felvilágosodottság folyamánya, sőt — tisztult ítélet szerint — a férfi büszkeség egyenes követelménye volna szakítani ezzel a hazug morállal és becsepegtetni a lelkekbe azt, hogy a férfi szabad kalózkodása a nemi élet terén erkölcsi visszaélés, melynek nincs igazolható alapja. Nem egyesek visszaélése, ha-

Nem visszaélése az egész társadalomnak, melynek egyik része — a férfiak — kihasznál egy jogosulatlan szabadságot, másik része — a nők — eltűri, sőt helyesli is ennek a jogosulatlan szabadságnak létezését és kihasználását.

Ha már most elvben azzal rendben volnánk, hogy férfira-nőre közös morál alkalmazandó a nemi élet terén, folytatólagosan abban a közelednünk kellene a természethez, hogy mind a két nembeli ifjúság nemi érettségének elkövetkezésekor lehetőleg megtalálja azt a legális keretet, melyen belül nemi ösztönét kielégíthesse és az ahhoz fűzött fajfentartási hivatásának megfelelhessen, azaz idejében családot alapíthasson.

Persze, hogy ez nagyon nehéz kérdés. Főleg a magasabb műveltségű osztályoknál. A magasabb műveltségű társadalmi osztályokban, főleg a férfiaknál nagyon hosszú tanulmányi előkészületet követelünk meg, úgy hogy az életpályájára való előkészülés még nem ért véget, araidőn a nemi érettség már bekövetkezett.

További nehezítése az idejében való családalapításnak a katonáskodási köteleesség.

Ismét továbbmenő nehézsége az idejében való családalapításnak — ez is főleg a műveltebb osztályoknál — a gazdasági akadály. Nem házasodhatik a fiatal ember, mert nincs családfenntartáshoz szükséges elegendő keresete.

Egyéb akadály a idejében való házasságra lépésnek a közalkalmazottak némely kategóriáinál pl. a katonatisztekénél, azok a külön kikötések, melyek szerint a házasságra lépést csak meghatározott vagyoni óvadék kimutatása ellenében s ez esetben is csak bizonyos numerus clausus korlátai között engedik meg. Vannak azután foglalkozások, melyekben nincs megengedve a házasságra lépés, így pld. egyes hitfelekezetek papjaira is kötelező a nőtlenség (coelibatus), avagy némely államokban a tanítónőknek nem engedik meg a házasságra lépést. Van azután a köz- és magánalkalmazásoknak egész nagy sora, amelyekből a gyermekes, főleg a több gyermekes családapák ki vannak zárva.

Mindezekkel a rendszabályokkal, mindezekkel a szokásokkal, melyek egyfelől népesedési szempontból károsak, másfelől annak folytán, hogy a nemi életet a családi élet körén kívül való területre szerítik, szaporítják a nemi betegségek továbbterjedésének alkalmait, de nézetem szerint erkölcsbe ütközőek is, mert a természet által parancsolt és a nemzeti élet szempontjából szükséges családalapítások meggátlására vezetnek, szakítani kell.

A házasodásnak házassági óvadékhoz kötése és ez által való megnehezítése szintén eltörrendő. Ehelyett a nő és család tisztéknek olyan fizetést kell adni, melyből azok családjukat eltarthatják. A házasodási numerus szintén eltörrendő.

Nem tehetek róla, de én a papi coelibatus intézményével sem tudok megbarátkozni. Nem látok magasabb erkölcsi tökélyt a papi nőtlenségben, és pedig annál kevésbbé, mert a coelibatus a papok legnagyobb részére nem az abszolút önmegtartóztatást, csupán a házasságtól való tartózkodást jelenti. És azt sem ismerem el, hogy a papi funkció odaadó teljesítése szenvedne azáltal, ha a papok tisztas családi életet élnének. Ellenkezőleg, a tisztas családi élet erkölcsi szempontból is legméltóbb az Isten képeire teremtet emberhez s embertársainak gondját-baját tehát lelki életét és lelki szükségletét is jobban érti az aki mint normális embertársai, családot alapít, mint az, aki önző családtagtalansá-

gában éli napjait. A családi élet mindenkire, aki abban él, az altruizmus gyakorló iskolája, családtalan élet többnyire az önzést fejleszti. Szóval én úgy érzem, hogy a családi élet semmiképp sem lenne akadálya annak, hogy a pap hívei lelki szükségletét hivatásosan szolgálja, ellenkezőleg közelebb hozná a papot híveihez, megértőbbé tenné őt azokkal szemben. A coelibatus intézménye különben sem nyugszik dogmatikus alapon, az csak feyelmi rendszabály, amely a vallás és a vallásos élet minden sérelme nélkül bármikor megváltoztatható.

Egyéb családalapítási korlátozásoknak is meggyőződések ellensége vagyok. Pl. a legnagyobb mértékben perhorreskálom némely államban fennálló azt a rendelkezést, hogy tanítónővé csak hajadon, elvált, vagy özvegy nők nevezhetők ki s hogy tanítónő, míg ilyen állást betölt, nem mehet férjhez. A tanítónői foglalkozás egyáltalában nem zárja ki azt, hogy a tanítónő hivatalával járó kötelességének lelkiismeretes teljesítése mellett családanyai kötelességeit is kifogástalanul elláthassa.

Nemhogy megszorítani nem szabad a házasságkötésre képes és alkalmas egyének házasságra lépését és családjuk normális tisztességes szaporodását, hanem ellenkezőleg minden eszközzel, minden rendelkezésünkre álló módon oda kell hatnunk, hogy a testileg és szellemileg ép ember, férfi mint nő, idejében családot alapítson.

Népesedés politikai, fajnemesítési szempontból, valamint a nemi betegségek elleni küzdelem szempontjából egyaránt nem az a főfontosságú, hogy egyáltalában könnyítessék meg a házasság és a családalapítás, hanem az, hogy az idejében való házasság és családalapítás részesüljön előmozdításban. Mert az ifjú korban kötött házasságokból származnak a legéleterősebb nemzedékek, s mert az ifjú korban való családalapítás könnyíti meg a szabad szerelem gondolatába belenevelt férfi nemnek, hogy házasságra lépése előtt önmegtartóztató legyen, házasságra lépése előtt nemi betegséggel ne fertőzködjék, tehát ne nemileg fertőzötten lépjen házasságra, amint hogy manapság a házasságra lépő férfiak túlnyomó nagyrésze már átment nemi betegségeken akkor, amikor megházasodik s egy része házasságának fenállása ideje alatt is folytatja a fertőzés folytonos veszedelmével járó nemi kalózkodást.

Konkludálok abban, hogy az idejében való családalapítás megkönnyítése a legjobb profilaxis a nemi betegségek terjedése ellen,

Az első Giesswein-pályadíj.

A Magyar Békeegyesület május 18-i közgyűlésén adta ki először azt a pályadíjat, amelyet Giesswein Sándor 60. születésnapja alkalmából tavaly alapított.

A díj nyertese a Feministák Egyesülete, amelynek a béke érdekében kifejtett lankadatlan és önfeláldozó munkáját meleg szavakban méltatta dr. Giesswein Sándor.

Az elismerésnek ez a jóleső fele mindenestre megkönnyíti majd a Feministák Egyesületének ezt a keserű küzdelmét, amelyet a béke érdekében a mai viszonyok között folytatni kötelességének érzi.

Ankét

a nemi betegségek elleni küzdelemről.

Szegvári Sándorné előadása (folytatás):

A férfi dicsekszik azzal, ami a nő legnagyobb megszégyenítését, diszkvalifikációját jelenti, Dicsekszik hódításaival, nemi vonatkozásainak színes sokaságával, jogot formál arra, hogy a szerelmet vásár tárgyává tehesse, áldozatát azonban társadalmi halálra ítéli. Meg akarja szerezni önmagának az apáság biztonságát a nemi erkölcs terén nyújtott tuindenféle ellenérték nélkül. A nők ama csoportjától, kiknek köréből törvényes gyermekei anyját választja, sokszor kegyetlen szigorral követeli nemcsak a törvények, de még a formáik betartását is.

Nem csoda, hogy a visszasságok és veszedelmek egyre fenyegetőbbben jelentkeztek a faj és a család életében. Megjelenik a »törvénytelen« anyja és gyermeke. Milyen tengeranyi fájdalmat, nyomorúságot, kétségbeesést, örületet, gyermek halált jelentett ez a két szó évezredekén át!

A törvénytelen apát a társadalom nem bántotta, sőt felmentette anyagi kötelezettségei alól. Megjelentek a szomorú, elhagyott feleségek, az élethossziglan természetellenes absztinenciára kötelezettek seregei, vén leányok, özvegyek és elvált asszonyok. Lily Braun: Die Frauenfrage című könyvébea statisztikát közöl, mely szerint Európában a 16-45 év közötti asszonyok 50-60%-a hajadon, özvegy, vagy elvált.

Megjelenik a prostituált nő, a perdita, a társadalom élőhalottja és vesszője, a fehér rabszolga, és megjelennek nyomában a félelmetes nemi betegségek, melyek a társadalom nagy részét eddig nem rendszerváltozásra, hanem rendszer betetőzésére, állandósítására ösztökélték. Rendőri felügyelet alá helyezi a prostitúció tényénél fogva a prostituált nőt, tulajdonaképen a rendőrségnek megadott nagy diszkrécionális hatalom alapján az egész női nemet. A raziákon válogatás nélkül visznek a rendőrségre nőket, a nők legkülönbözőbb típusait, elég gyakran érintetlen leányok is kerülnek ilyenkor rendőrorvosi vizsgálatra. Hány nő erkölcsi öntudatát vagy ennek maradványát rontotta már le végkép ez a rendszer!

A reglementáció jogi szempontból tarthatatlan. Ha két személy közösen követ el egy cselekedetet, amely mindkettőre nézve fertőző betegség oka lehet, akkor jogtalanság ezért esik az egyik felet kivételes törvénykezés alá helyezni, büntetőjogilag üldözni.

Erkölcsei megvilágításban pedig minden társadalomnak szégyenfoltja a prostitúció intézményszerű berendezése! Mert népből, amelyben azt a felfogást kelti, hogy a jogos keretekbe szervezze az állam a prostitúciót. Kiszámíthatatlan egészségi károkat is okoz azáltal, hogy már a gyermekifjában lerontja a gátlásokat, amelyeket a jó nevelés, a jó hajlam állít a nemi élet e visszataszító formájával szembe, amelynek sem a fajfentartáshoz, sem a szerelemhez semmi köze sincsen s amelyet Forel ezért az önfertőzés egy nemének nevez.

A prostituáltat ezért megvédegyzik, végkép kiteszítják a dolgozó, tisztességes emberek köréből. A nálunk most érvényben levő szabályzat értelmében igazolványos könyvecskét csak olyan nők kaphatnának, kik tisztességes, kenyérkeresetet is tudnak igazolni. A tapasztalat azt mutatta, hogy valamennyi bejegyzett nő a legrövidebb idő múlva elveszítette keresetét és elzüllött.

A kétféle morál leküzdésére megindult és megszerveződött egy nemzetközi mozgalom. Ez a mozgalom világszerte alapvető munkának ismerte fel a reglementáció megszüntetésére. Agitációja tehát elsősorban a prostitúció rend-

őri ellenőrzése, állami szabályozása, nyilvános; házak engedélyezése ellen irányult. Az óriási nehézségek ellenére már győzedelmeskedett a mozgalom e térén: Angliában, ahol 1885-ben törölték el a szabályozás utolsó maradványait; Norvégiában 1881-ban, Dániában 1906-ban; részben volt sikeres a küzdelem Itáliában, Svájcban és Hollandiában.

Az abolíciónak erős segítőtársa támadt a modern orvosi tudományban, amely kiderítette, hogy a rendőrorvosi vizsgálatok higiénikus szempontból majdnem teljesen vagy teljesen hatástalanok. Beismerték ezt a tényt a három nagy venereológiai kongresszuson: Parisban, Londonban és Brüsszelben, Fournier maga koncedálta, hogy a prostituáltakat 6 kórházakban nem gyógyítják ki teljesen, on les blanchit, mais on ne les guérit pas. A vizsgálatok hatástalanságát éles világlátásba helyezték Neisser tanár kutatásai, aki felfedezte a gonorrhoea bacillnsát.

A bakteriológiai vizsgálatok kiderítették, hogy majdnem minden prostituált nő krónikus gonorrhoeában szenved, oly betegségben, amely majdnem gyógyíthatatlan. Ezek a betegek, úgy mondják, nagy gondot fokoznak a rendőrorvosoknak. Éppen így áll a dolog a lappangó szifilisznél. Nem lehet ezeket a betegeket hónapokon, éveken át kórházakban tartani, kizárni a »forgalomból«. És mindenekelőtt: a prostituált nőt hetenkint kétszer vizsgálják. Első látogatója már megfertőzheti és ő valamennyi többi látogatóját, a legközelebbi vizsgálatig. Ha ehhez hozzájárul az a gátlásokat lerontó hit, hogy a bejegyzett prostituált egészségi szempontból megbízható, akkor a vizsgálat időpontjában is nullává vagy nulla alá süllyed a prostitúció állami ellenőrzésének higiénikus haszna. Ezek a belátások mindenütt sok orvost vittek az abolíció táborába vagy legalább közel vitték ahhoz. Németországban pl., ahol elég erős a reglementációs hajlam, többek között ezeket a specialistákat: dr. Dühring, dr. Delbanco, dr. Dreuw, Blaschko stb. Nálunk Hahn Dezső dr. és Havas Adolf tanár állanak legközelebb felfogásunkhoz.

Angliában az abolíció teljes győzelmének éve óta a javulás arányszáma 76,8%;. Dr. Skinner az 1913-ban Portsmouthban lefolyt nemzetközi abolíciós kongresszuson konstataulta, hogy ez a nagy javulás nevelési hatásokra és a salvarsan alkalmazására vezethető vissza. Santoliquido tanár a brüsszeli kongresszuson kijelentette, hogy a reglementáció korlátozása óta a kórházakban önként jelentkező nők száma általában nagy arányokban növekedett.

A reglementációnak higiénikus haszna nincs és nem is lehet. Ami jogi szempontból igazságtalanság, ami az erkölcst felfogás szempontjából szennyes és visszas, abból nem származhatnak higiénikus értékek. Mert a nagy emberi értékek belső összefüggésben állnak egymással. A bordély használata nem jogosult sem nappal, sem éjjel, a prostitúciót sterilizálni nem lehet.

A bordély jelenti a nő legmélyebb megalázását, legundorítóbb nemi rabszolgaságát, testi és gazdasági kizsákmányolását. És mindezeknél fogva a nyilvános ház a betegségek legveszedelmesebb fészke és terjesztője. Nem bordélyon és reglementáción keresztül vezet az ut a világossághoz; ezek maguk is már undorító betegségek, amelyekből az emberi fajt ki kell gyógyítani. Kötelességünk tehát az államot megszabadítani ettől a felelősségtől, a kerítő szerepétől.

Az állam nemcsak hatalmi, hanem erkölcsi tényező is legyen. Tehát nem adhat szabadalmat tisztességtelen keresetre. Az állam nem húzhat adót testileg-lelkileg megnyomorított nők gyalázatából.

Indítványozom tehát az 1879: XL. t.-c. 81. §-ának törlesztését és a vele összefüggő szabályrendeletek hatályon kívül helyezését.

E helyett oly § alkotandó, amely egyformán, sújt mind-

két nembeli oly egyéneket, akik a köztisztesség ellen vételnek. A még meglévő bordélyok eltörlendők. Bordélyt tartani tilos legyen. Büntetése 2 évig terjedhető fogház, visszaeső bűnösöknél 2 évig terjedhető fegyház legyen.

Engedjék meg, hogy idézzem dr. Finger tanár ítéletét az abolícióról:

»Die Abolitionisten haben das grosse Verdienst, zuerst nachdrücklich darauf aufmerksam gemacht zu haben, dass zur Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten eine Summe von sanitären, ethischen, administrativen und repressiven Massnahmen nötig ist.«

A Nerazetvédő Szövetség programjának egy része is abolicionista programra. Azaz oly intézkedéseket kontemp-lái, melyek világszerte az abolíció iniciatívájából eredtek és amelyeket részben csak oly országokban valósítottak meg rendszeresen, az abolicionisták kezdeményezésére, ahol a rendőri ellenőrzést eltörlték. Ilyen a kötelező bejelentés és ingyenes gyógykezelés, kapcsolatban a fertőzésnek és a veszélyeztetésnek büntetőjogi üldözésével. Az utóbbi intézkedés, minthogy éle a körülmények folytán elsősorban a prostituált ellen fordul, csak a reglementáció eltörlése mellett jogos és logikus.

A Feministák Egyesülete magáévá tette az abolíció elveit. Megalapításától kezdve felvilágosító és nevelő munkát végzett e téren, már akkor, mikor bennünket ezért a munkáért csak keserű gúny, gáncs és üldözés ért. Mi nem hátráltunk meg és ma már a közvélemény helyesnek ismeri e! követeléseink nagy részét.

Követeltük nagygyűléseken, sajtónkban és a kormányhoz intézett beadványainkban a következőket:

nép és ifjúság helyes speciális felvilágosítását az egyseges morál alapján;

a betegek gyógyítását;

valamennyi pálya megnyitását a nők előtt és egyenlő jogot a nevelésre és kiképzésre;

egyenlő munkáért egyenlő fizetést férfi és nő számára; igazságot a »törvénytelen« gyermek és anyja számára; nagyszabású anyavédelmi akciót indítottunk és követeljük a kötelező anyasági biztosítást.

A háború kitörése óta propagandát fejtettünk ki a népesség megóvása érdekében. Követeltük, hogy csak egészséges katonákat bocsássanak haza szabadságra vagy mezei munkára;

tiltakoztunk a cselédosztályt megalázó és demoralizáló kivételes rendelkezések keresztülvitele ellen;

a kormányhoz intézett beadványokban kértük a házasság előtti kötelező orvosi vizsgálat behozatalát és a házassági tilalmat fertőző nemi betegség esetére; kértük a védelmi kor felemelését a 18. évre. Csakhogy nem elég, ha egy világfelfogásnak megfelelő egy-két törvényparagrafus valósul meg egy oly törvénykomplexumon belül, oly rendszeren belül, amely az el-lenkező világfelfogás szellemében működik;

ezek a paragrafusok keveset fognak használni; mert nem mindig a betű öl, hanem a szellem, amely magyaráz, interpretál és összetöri áldozatát az igazságos § mellett és ellenére is. A kettős morál szellemétől kell megszakítani a törvényhozást, a társadalmat, a közfelfogást, ha azt akarjuk, hogy fajunk éljen és felvirágozzék, ha azt akarjuk, hogy egészség és bizalom honoljon az otthonokban.

Hálátlan feladat egyéni szabadságot, egyforma emberi felelősséget, egységes morált, abolíciót hirdetni háború alatt! Akkor tudjuk, hogy minden háború az erkölcsök elvadását, a férfi nemi kiváltságainak megerősítését, a prostitúció üldözését, a nő lebecsülését idézte elő eddig. Hisz

a mai reglementáció egész rendszerét a napóleoni háborúknak köszönhetjük.

De volt mégis valami, ami biztatott munkánkban. Ez a háború nem olyan, mint a többi volt. Ez a háború maga iszonyú arányaival, a maga egész szörnyű tehetetlenségével, amely eddig nem produkált semmi egyebet, mint végtelen pusztítást, életben és gazdasági értékekben, ez a háború a jövőre nézve lehetetlenné tette a háború intézményét, rendszerét. Ez a háború bebizonyította, hogy revideálni kell az 5-ik parancsolat értelmezését.

Mikor jogot követelünk az életnek, nem legtöbbször sajnálatraméltó, félig elvázott asszonyok ellen fog fordulni elsősorban felháborodásunk erkölcsi vihara, akik az erkölcsi és anyagi nyomorúság kettős irtózatában bünt követtek el a csírázó élet ellen. Hanem erkölcsi felháborodásunk egész ereje a nemzetközi anarchia ellen fog fordulni, amely megengedi, hogy egészséges, viruló fiainkat, a jövő generáció nemzőit, milliószámra kegyetlenül leterítik, megnyomorítják a csatatereken.

És ha ez igaz, akkor meg kell tanulnunk a civilizált emberiség morálkodexének egy másik kategorikus imperativusát is helyesen értelmezni.

Az 5-ik parancsolat után nyomban következik a 6-ik. Úgy értelmezték eddig, hogy az csak az emberiség egyik felének szól, a nőknek. Pedig ez a rendszer a betegségek, a boldogtalanság, a nyugtalanság, a fajleromlás poklává tette a nemi életet. Napnál világosabban bebizonyult, hogy nem elég, ha az asszony, az anya megbízható, tiszta és hűséges. Nem lehet kétféle mérték: női becsület és férfi anarchia. Hanem legyen egyféle emberi sexuális becsület. Csak egyféle megbízhatóság, csak egyféle tisztaság, csak egyféle hűség van. Ez az a »Neuorientierung«, amelyet ránk parancsol az óra komolysága, ha azt akarjuk, hogy népünk megmaradt része jövőben fajunk megmentője lehessen.

Aki komolyan akarja a nemi élet szanálását és belátja, hogy ez az egyetlen út, amely célhoz vezet, annak nem szabad megfélekednie egy nagy alapvető igazságról. H kettős morált vészes következményeivel együtt csak a nő közreműködésével lehet kipusztítani az egész törvénykezés szelleméből, a közfelfogásból, a való életből, ha a nő egyenlő befolyású tényezője lesz a társadalomnak; ennek pedig első feltétele a politikai egyenjogúság. Hajnalodik e tekintetben Európaszerte és Magyarországon asszonyai is vágyva várják a nap felkeltését. Mert csak a szabad anya fogja, fajfentartó tulajdonságainál, erősebb etikai ösztöneinél fogva visszarántani fajunkat az elpusztulás örvényétől. És csak ő fogja majd valóra váltani Westermarck szavát: »Az emberi házasság oly egyesülés története, melyben az asszonyok lassanként legyőzték a férfi szenvedélyeit, előítéleteit és nemi egoizmusát.« És ez a házasság: az igazi házasság, a szabad férfi és a szabad nő frigye, amely mindkét féi gazdasági függetlensége és egyenlő felelőssége, egyenlő nemi morál alapján köttetik, ez jelenti majd a prostitúciónak és szörnyű mellékjelenségeinek alkonyát és pusztulását.

(Folytatjuk.)

**Fizessünk elő
A NŐ-re;**

kérjük minden klubban, kávéházban és cukrászdában! ≡

A Feministák Szegedi Egyesületének titkári jelentése az 1916-17. évről.

Egyesületünk ez évben, a nagy idők sorsdöntő jelentőségének tudatában, különösen erős politikai propagandát fejtett ki, de a szervezést és szociális tevékenységet is kitarthatóan és lelkesedéssel folytattuk.

Gyakorlati tanácsadónk a három háborús év alatt 19.130 ember hivatalos ügyeit intézte el. A védekezésre és támogatásra szoruló anyák figyelmét felhívtuk azokra az intézményekre, amelyek igénybevételére jogosultak.

1916. augusztus hóban ismeretterjesztő előadásaink a venereás betegségek terjedésének meggátlására szükséges ismeretek megvilágításával, fajrontó következményeinek ismertetésével szolgálták a közönség és a kultúra érdekeit. Az előadásokat, amelyeket dr. Klein Mór nőgyógyász és dr. Forbát Leó törzsorvos tartottak, a társadalom minden rétegéből nagyszámú közönség hallgatta.

Anya- és gyermekvédelmi bizottságunk tovább is végzi rendszeres látogatásait és útbaigazítja az arra szoruló anyákat,

Az erdélyi betörés alkalmával Szegedre került menekülteknek az állomáson és ideiglenes gyűjtőtáborokban élelmezéséről, felruházásáról egyesületünk tagjai gondoskodtak és higienikus tanácsokkal, munkaközvetítéssel, elhelyezéssel enyhítettek nyomorukon. Dr. Szalay József főkapitány ur kérésére az egyik menekült-konyha vezetését egyik tagtársunk vállalta el.

Pedagógiai szakosztályunk folytatta békés tendenciájú mesedélutánjait mélyen leszállított helyárok mellett, nagy erkölcsi sikerrel. — A leánygimnázium ügyét ismét napirendre hoztuk; ennek eredményeképp szeptemberben megnyílt a leánygimnázium. 1916. májusban pályaválasztási értekezletet tartottunk. Szeptemberben, a mezei munkák befejeztével, analfabéta tanfolyamot szerveztünk; ezt decemberben közkívánatra megismételtük. A tanulók mind megtanulták az írást, olvasást kiváló tanítónőjük, Sziklayné Kakuszi Mária vezetése alatt, akinek buzgó működéséért e helyen is köszönetet mondunk. A kitűnő eredmények és az analfabéták óriási száma a tanfolyamok rendszeresítésére buzdítja egyesületünket.

A nőtisztviselő szakosztály folytatólagosan kiépíti a szervezés és taggyűjtés munkáját. 1916. júliusban beadványt intézett a városi tanácshoz, amelyben a 7 órai zárórát és a vasárnapi teljes munkaszünetet követelte.

A nőtisztviselők egészségének ápolására olcsó tornatanfolyamot nyitottunk nagyszámú résztvevővel.

Politikai bizottságunk nagyarányú agitációt fejtett ki a nők választójoga érdekében. Előadásokat rendezett, amelyeket Bedy-Schwimmer Rózsa és dr. Szegvári Sándorné tartottak nagy erkölcsi siker és általános tetszés mellett.

IV. Károly király trónralépése alkalmából üdvözlő táviratban adtunk kifejezést a nő polgári egyenjogúsítására és a béke mielőbbi megkötésére vonatkozó kívánságunknak.

Öfelségének a jogkiterjesztésre vonatkozó manifesztuma után üdvözlő táviratban kértük segítségét a nők választójogi törekvéseiben,

A képviselőházhoz intézett átiratban közöltük a nők

választójogát Az átiratot dr. Rózsa Izsó országgyűlési képviselő úr nyújtotta be.

Átiratban fordultunk a pártkörökhöz, testületekhez, meglátogattuk a szegedi képviselőket, pártelnököket, vezető politikusokat; nyilatkozatukat és véleményüket kértük ki a nők választójogára vonatkozólag. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy Szegeden hatalmas pártot hódítottunk meg a nő választójogának. A konzervatívabb politikusok egyöntetű nézete az, hogy a nőknek értelmi census alapján kell megadni a választójogot; a radikálisabb elemek az általánoság alapján kívánják azt megvalósítani és ily értelemben aktív állásfoglalásukat ígérték. Egyesületünk megalkuvást nem ismerve erélyesen folytatja munkáját; csak az általános választójog adhatja meg törekvéseink diadalának azt a biztosítékát, amelyért az emberiség jobb jövője érdekében küzdünk.

1916 szeptemberben megalakítottuk ifjúsági csoportunkat, amelynek célja az ifjúságot modern szociális szellemenben nevelni és előkészíteni a jövő nagy feladataira. Ez alkalomból előadást rendeztünk, amelyen Pogány Paula, a budapesti Feministák Egyesületének titkára ismertette a külföldi ifjúsági mozgalmakat és széles perspektíváját nyújtotta az ifjúsági mozgalmak nagy feladatainak.

Hetenként szemináriumokat tartottunk a következő tárgyakból:

Perkins Gilman: A nő gazdasági helyzete. Előadó Pogány Margit.

A nemi kérdés természettudományi és társadalmi szempontból. Előadó Dr. Hollós József.

A lakáskérdés szodáti, higiénikus és művészi szempontból. Előadó Soós Aladár.

Szeptemberben folytatjuk szemináriumainkat, amelyek további közérdekű tárgysorozata felöleli a modern szociológiai és feminista irodalom legkiválóbb és legújabb alkotásait, hogy egyesületünk tagjai, akik nagy számmal vesznek részt, tájékozást nyerjenek a feminista eszmék térhódításáról és hogy egyesületünk törekvései iránt széles rétegekben lelkesedést ébresszünk.

Jelentés a „Nagyváradai Feministák Egyesületének” működéséről.

Az a biztató perspektíva, mely az orosz események hatása alatt az európai államok demokratikus megmozdulásával nyílik a nemzetek előtt, egyesületünk politikai törekvéseinek is fokozott lendületet adott.

Feliratban kértük az Országgyűlést, úgyszintén dr. Horványi Gézát, városunk képviselőjét, a nők választójogának támogatására. Utóbbihoz küldöttségileg juttattuk el 300 aláírással ellátott kérelmünket A képviselő úr biztosította a küldöttséget aratói, hogy nemcsak »elvben« híve a nők választójogának, hanem alkalomadtán támogatni is fogja azt. Ugyancsak érvekkel gazdag beadványban fordultunk Bárczy István budapesti polgármester úrhoz abból az al-

kalomból, hogy szervezni kívánta a városi polgárságot egy országos kongresszuson. Hangsúlyozták egy ilyen szervezkedés tökéletlen voltát, ha az figyelmen kívül hagyja azt a nagyértékű szellemi, erkölcsi és gazdasági erőt, melyet főleg a városi polgári nők képviselnek, s hogy a demokratikus alapon fölépített »Igazi« önkormányzat föltétlenül magában foglalja a férfikkal együtt dolgozó és a közterheket is együtt viselő nők jogainak elismerését. Kértük tehát a nők választójogának politikai programjukba való beillesztését.

Gyakorlati tanácsadónk ezalatt minden téren igyekszik asszonytársainkat a háborús nyomor elleni küzdelemben támogatni. A múlt évben oly szépsikerű kertakciónk ezúttal még jobban bevált, mert a rendelkezésünkre álló minden talpalattnyi föld munkába került. 432 kis kertet adtunk bérbe, sajnos, ugyanannyi asszony kérelmét, föld hiányában el kellett utasítanunk. — Tanácsadónk centrumává lett a legkülönbözőbb ágít munkakeresletnek. Érdekes jelensége a női munka tér foglalásának a »háztartási munka« elárvulása; míg pl. a katonaság számára zsákfoltozó munkára 2 nap alatt 50 asszonyt tudtunk elhelyezni, addig a háztartási munkában, dacára az élelmezés tekintetében nyújtott előnyöknek, a kereslet messze felülmúlja a kínálatot.

Szorgalmas látogatói Tanácsadónknak az alfabéta tanfolyam hallgatói, Weiszberger Szerén közs. isk. tanítónő vezetése mellett Nótisztvjselő tagjaink továbbképzésére szolgáló tanfolyamaink sikeresen működnek.

A téli idényre szervezett »heti összejöveteleink« igen örvendetes erkölcsi és anyagi sikerrel április 10-én zárultak. Az a nagy érdeklődés, mely heti előadásaink iránt mindannyiszor megújult, intim helyiségünk kereteiből kiszorította azokat, úgy, hogy a legutóbbi előadásokat már a városházán kellett tartanunk. Előadást tartottak múlt jelentésünk óta: dr. Ágoston Péter: Az ősházasságról (két ízben); dr. Kőbánul Rezső felső keresk. isk. tanár: A p acif izmusról; Kempner Magda felső leánykeresk. isk. tanárnő: »Nők a t e r m é s z e t t u d o m á n y b a n« címen (Szonja Kowalewskáról és Mme Curieről); dr. Simonyi Ernőné: A női választójogi mozgalmakról. Dr. Kohányi A. előadását »A béke útja« címmel, mivel igen jó áttekintést, ad a béketörekvések lényegéről, könyvalakban is kiadta és terjeszti az egyesület.

Szenzációs eseménye volt városunknak Hacke Károlyné báróné május 5-én tartott előadása. Kiváló kolozsvári vendégünk külföldi tapasztalatai és Budapesten véglett gyermekkorházi gyakorlata alapján ismertette igen nagy érdeklődés mellett »az anya- és csecsemő védelem intézményeit külföldön és hazánkban«, melynek bevételét, előadásának gyönyörű anyagi eredményét rendelünk céljaira juttatta.

Any- és csecsemővédelmi akciónk, különösen rendelónk« működése révén, a társadalom részéről állandó figyelemben és támogatásban részesíti. — A belügyminisz-

A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!

Június 13-án szombaton el u, 6 órakor a Pesti Lloyd-Társaság termében:

Politikai értekezlet, melyen felszólalásukat megígérték: *dr. Bródy Ernő, dr. Holló Lajos, gróf Károlyi Mihály, dr. Lukács György, dr. Pető Sándor* országgyűlési képviselők.
Napirend: A nők választójoga a magyar reálpolitika előterében.

Június 23-án, szombaton d. u. 4 órakor a régi képviselőházban:

Pályaválasztási értekezlet az iskolát elhagyó leányok számára,

térium méltányolva eddigi tevékenységünk eredményeit, 2000 korona rendkívüli segítyt utalt ki anyavédelmi céljainkra, mely dr. Stern Ödön évi 1000 korona hozzájárulásával együtt lehetővé tette két hivatásos gondozónő alkalmazását, akik pár hónap óta már működnek is. Hmídon dispensair-ünk első évi működéséről részletes jelentést mellékelünk, e helyütt csupán annak kiemelésére szorítokunk, hogy a gondozásunk alatt egy éven át fejlődő, 300-at meghaladó csecsemő közül 3 pusztult el összesen. Bár sikerülne ezt a számarányt állandósítani a jövőben is a védelem egész vonalán.

A kultúra hősei.

Stoll Ernő ág. fa. ev. tanító írja nekünk: A nyíregyházi tanyai iskolákban mindezekig csak férfitanítókat alkalmaztak, mert a nőket képtelennek tartották a tanyai veszélyes és rideg élet elviselésére. A próbát itt is, mint mindenütt és mindenben, a háború kényszerítő körülménye váltotta ki. Pályázat folytán Polónyi Krisztina, Soltész Anna és Csáthy Erzsébet tanítónők kerültek a tanév elején a nyíregyházi tanyai iskolákba, kik nemcsak egy előítéletet döntöttek meg, de megtörték a tanyai élet utait a nők részére is: a nép- és gyermekszeretettel. A várakozáson felül elért és a vizsgán bemutatott, megkapóan szép eredmény adta öz iskolai elnökségnek azt a gondolatot, hogy a helyettesek végleges alkalmazásával komolyan foglalkozzék.

Tartalom:

<i>Bédy-Schwimmer Rozsa</i> : Magyarország megújítása	81
Károly király két szózata a nemzethez	82
A feminista a királyhoz	82
A magyar nő dicsérete	82
A bűnösök büne	88
<i>Báró Fejérváryné Szilassy Laura</i> : Méltányosságot!.....	81
Kitüntetésekről	84
Nők a stockholmi konferencián	84
<i>Az^ ország a nők választójoga mellett</i>	84
<i>Nánay Béla</i> : A nőnevelés a pacifizmus szolgálatában.....	85
Törvényes többnejűség Európában	86
A béke szolgálatában	86
Harden a nők választójogáról	87
Miért nem adták meg 1913-ban a nők választójogát.....	87
<i>B. Sch. R.</i> : A nők és a béke	88
Szózat a társadalomhoz	90
Pénz.....	90
<i>Szilágyi Géza</i> : „Több embertermelés”.....	91
Két női államtitkár Európában.....	92
A feministák az angol nőkhöz.....	92
<i>Lukács György</i> : A családalapítás megkönnyítése.....	92
Az első Giesswein-pályadíj.....	94
Ankét a nemi betegségek elleni küzdelemről.....	94
<i>Dénes Zsófia</i> : Adler Frigyesnének.....	96
H feministák szegedi és nagyváradai egyesületeinek jelentései.....	97
A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!.....	98

A szerkesztőség tagjai:	Laptulajdonos:
Bédy-Schwimmer Rozsa felelős szerkesztő	Feministák Egyesülete
Szikra (gr. Teleki Sándorné)	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Pogány Paula	VI., Hegedűs Sándor-utca 13. szám. Telefon: 142-40.
„A Nő” a Feministák Egyesületének, annak felvidéki, nagybecskereki nagyváradai, nyíregyházi, szegedi és temesvári fiókjának, és a „Férfi” liga a nők választójoga érdekében” hivatalos közlönye.	
Lapunk tartalma csak a forrás megnevezésével vehető át.	

TÁTRA-LOMNIC

Nyári és téli magaslati gyógyfürdő- és nyaraló-telep 848—1030 méter tengerszin feletti magasságban, a Magas Tátra déli lejtőjén, hatalmas fenyvesek által övezve. A poprádfelka-tátralomnici vasut és a csorbató-tátra'omnici villamos vasut végállomása. Havasi levegője élénkítő és edző. Modern vizgyógyintézet, gyógytornaterem. Uszoda. Szállodák. Lift, nagyszerű csarnok és étterem, olvasó. Teljes ellátás a »Pajota«-szállóban szoba nélkül napi 14 korona, a »Lomnici«- és »Bethlen«-szállóban szobával együtt napi 18 korona. — Remek kilátás a poprádi völgyre és a havasokra. Kitűnő ivóvíz, vízvezeték, csatornázás. Villanyvilágítás. Tézene, hangversenyek, alkalmi előadások, táncmultságok, hegyi kirándulások, vadászat, halászat, galamblovészet, tennis, golf, téli sportok, 3400 m. hosszú bobsleigh és külön rödlipályák. 14 forduló és állandó 9% esés. A pályák villamos erőre berendezett nyílegyenes sodronykötél-felvonó pályával (2460) és vízvezetékkel vannak ellátva. — Különösen javalva üdülkönek, vérszegénységnek, sápkórnál, Basedowkórnál, légzőszervi hurutos bántalmaknál, ideges tulizgatottságnál, kimerültségnél. Tuberkulózisban szenvedők nem vétetnek fel. Nyári idény május hó 15-től szept. végéig. Téli idény december hó 15-től február végéig. Ismertető és mindenemű felvilágosítással szolgál a fürdőigazgatóság.

VIZAKNA

Sós-gyógyfürdő (állami kezelésben) Alsó-Fehérmegyében, Nagyszabentől 11 km.-nyire, 424 m. tengerszin feletti magasságban, a m. kir. államvasutak Vizaknafürdő nevű állomásnak közvetlen közelében fekszik. Fürdőre 5 nagy sóstó, egy ujonnan épült, modern, meleg fürdőház és külön gyermekfürdő szolgál. Berendezett lakások és ujonnan épült, elsőrangú állami szállóban, ezenkívül a fürdőtelepet érintő városban számos magánszállóban és magánházakban bérelhetők. Elsőrangú gyógyterem, étkező, kávéház és cukrászdával. Javalva női bajok, a csusz és köszvényes megbetegedéseknél, görvélykór és angolkórban szenvedő gyermekek gyógyításánál, légző és emésztő szervek hurutos bántalmainál. Gyógyhatásban Aussee, Gmunden, Ischl, Reichenhall és Nauheim fürdőket messze felülmúlja. Posta-, távirat- és távbeszélő-állomás helyben. Ismertető és mindenemű felvilágosítással szolgál a magyar királyi fürdőfelügyelőség.

Unio Magyar Villamossági R.-Társ.

Budapest, V., Rudoit-tér 5.
Városi üzlete: VI. Andrássy-ut 15

Telefon: 40-49.

Saját készítményű művészi kivitelű
Csillárok, falikarok, álló- és asztali-lámpák
A háztartás és település céljaira szolgáló saját gyártmányú elektromos készülékek, mint:
Hajtási motorok, szelőkészülékek, vacuum cleaner, parkettkelők, kálha, szamová, teafoző, kávéfoző, vízmelegítő, tölzolemez (rechaud), rost (husoknak), vasaló, szivargyújtó, borítólóvízmelegítő, hajszívó, vas, hajtárium, melegítő, aminos, massage-készülék, ventilátor, inhalator, sterilizator, ozonizator stb.
A kisipar céljaira szolgáló saját gyártmányú: motorok, csiszológépek, bundagörölők, furógépek stb., A. E. G. fémdrotlámpák, spirallámpák, Nitralámpák.
Szerelő zavarok megszüntetésére telefonhívásra bármikor átjel is megjelenik.